

Möjligheternas Stockholm

**VALPROGRAM FÖR LIBERALERNA
I STOCKHOLMS STAD**

INNEHÅLL

Frihet måste försvaras	1
En liberal skolpolitik	3
Framtidens förskola.....	3
Kunskap främst.....	4
Trygghet och studiero	6
Sveriges skickligaste lärare	6
Skolan och ledarskapet	7
Skolan och integrationen	8
Fritidshem och fritidsklubbar	8
Konst och kultur för en kreativ stad	9
En liberal bibliotekspolitik.....	10
En liberal politik för jobb och företagande.....	12
Fler möjligheter till arbete	12
Förenkla för företagare	14
Stockholms stad som arbetsgivare	15
En liberal integrationspolitik	17
Snabba vägar till jobb och språk.....	17
Vägen in i samhället	18
Jämställdhet och integration	19
Bättre mottagande av ensamkommande barn	19
En liberal jämställdhetspolitik	20
Jämställd arbetsmarknad.....	20
Bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.....	21
Arbetet mot våld i nära relationer	21
Motverka prostitution	22
En liberal politik för stadsutveckling	23
Fler bostäder.....	23
Effektivisera planprocessen.....	24
Planera bättre.....	24
Utveckla Stockholms skönhet	25
En grönare stadsplanering	26
Minska klimatpåverkan.....	26

Stockholm - en inkluderande stad	27
Trafik och infrastruktur för en levande stad	27
Liberal miljö- och klimatpolitik	30
Förbättra Stockholms miljö	30
Fossilfri stad 2040	31
Hållbar konsumtion	31
Social trygghet	32
Trygghet för varje individ	32
Tidiga sociala insatser för barn och unga	33
Fritidsverksamhet för unga	33
Från bidrag till jobb	34
Motverka social isolering	34
Liberal politik för en tryggare stad.....	35
Trygga fysiska miljöer	36
Liberal politik för en bättre äldreomsorg	37
Rätt till äldreboende	37
Höjd kvalitet inom äldreomsorgen.....	38
Bättre stöd till utsatta äldre	39
En modern vård. För alla.....	40
Trygghet och tillgänglighet för patienterna.....	40
Bättre villkor för vårdpersonalen.....	41
Idrott, hälsa och goda förutsättningar för en värdefull fritid ...	42
Planera för mer idrott.....	43

Frihet måste försvaras

Liberaler kämpar för den enskilde stockholmarens rätt till frihet och strävan efter sin egen lycka. Den enskilde stockholmaren är vår utgångspunkt. Frihet är rätten och möjligheten att själv forma sitt eget liv. I Stockholms stad ska ingens grundläggande mänskliga rättigheter kränkas. Här ska också alla, oavsett bakgrund, få en jämlik start i livet. Stockholmaren ska både ges verktyg att forma och sedan ha möjlighet att leva sitt liv i frihet.

Liberaler var de första feministerna och liberalismen har alltid gått hand i hand med feminismen. I det liberala samhället spelar könsidentitet ingen roll för en människas möjligheter att förverkliga sig själv. Kampen mot rasism, totalitarism och antidemokratiska rörelser utgör också en central del av liberalismen. I Liberalernas Stockholm ska individers etniska, religiösa eller kulturella tillhörighet aldrig få vara av betydelse för deras livsmöjligheter. Vi tror på mångfald framför enfald.

Människors förutsättningar och livsmål varierar, men alla individer ska ges reella möjligheter att forma sitt eget liv efter egna önskemål eller värderingar. Idag varierar människors livschanser för mycket beroende på var i Stockholm du bor. Den liberala jämlikhetstanken bygger på uppfattningen att lika möjligheter leder till ett rättvist samhälle. Av naturen eller oturen har inte alla människor samma möjligheter. Ett liberalt samhälle strävar efter att tillhandahålla så hög välfärd som möjligt, så att resursbrist inte sätter människors möjlighet att söka sin egen lycka ur spel.

I den liberala utbildningspolitiken är skolans huvuduppgift att förmedla kunskap och utgöra en utjämnande faktor på barns och ungdomars skilda förutsättningar. En utbildningspolitik som sätter kunskap främst är nödvändig både för en välfungerande integration och för upprätthållandet av ett öppet och demokratiskt samhälle. Kunskap skapar frihet och får människor att växa. Det förutsätter ett utbildningssystem av hög kvalitet och med kunskapsfokus.

Ett fritt och blomstrande kulturliv är en självklar del av ett liberalt Stockholm. Barns och ungas rätt att få ta del av och själva pröva på att utöva kultur i olika former är central för en bra uppväxt på jämlika villkor. Liberaler kommer alltid att försvara stockholmarnas möjligheter att skapa, yttra sig, och ta del av kulturupplevelser som en central frihets- och demokratifråga.

Företagsamma människor är en förutsättning för en växande stad. Fler jobb och ökade skatteintäkter är också en förutsättning för en ambitiös välfärdspolitik. Stockholmarnas drömmar ska inte stoppas av onödig byråkrati. Vi vill göra det enklare att starta och driva företag. Det är genom företagens möjlighet att växa som jobb skapas. Fler jobb i växande företag betyder nya livschanser för individer, minskat utanförskap och i förlängningen ökade skatteintäkter, vilket i sin tur finansierar den gemensamma välfärden.

Varje människa ska ha så stora möjligheter att forma sitt eget liv som möjligt. För att varje människa ska kunna påverka sitt liv så långt som möjligt krävs valfrihet i välfärden. Välfärdsutredningens förslag om mycket strikta vinstbegränsningar hotar att slå undan benen för populära och högkvalitativa skolor, äldreboenden och vårdcentraler. Istället för att minska valfriheten ska vi öka den. I en region där människor reser och pendlar över kommungränserna ska inte administrativa gränser hindra människors frihet. Vi vill göra det lättare att välja äldreboenden, sjukvård, förskola, skola och kulturverksamhet i hela Stockholmsregionen.

Att staden använder stockholmarnas skattemedel på ett resurseffektivt sätt är av största vikt för att vi ska kunna hålla rimliga skatter samtidigt som vi har en god välfärd. Högre kostnader innebär inte automatiskt högre kvalitet.

I Liberalernas Stockholm spelar invånarnas bakgrund liten roll. Istället är det ambition, livsmål och den enskildes prestation som ska avgöra hennes framtid. I Stockholm ska invånarna ha frihet att själva forma sina liv.

En liberal skolpolitik

Kunskap och bildning skapar frihet och ger varje människa makt att forma sitt eget liv. Kunskap öppnar dörrar och ger nya perspektiv. Kunskap är grunden för ett samhälle byggt på demokratiska värderingar och respekt för andra människors rättigheter och åsikter. Vi liberaler anser att grunden till varje individs frihet är att varje barn har en chans att utvecklas och välja sin egen väg i livet. Den resan börjar i klassrummet. Det är bakgrunden till Liberalernas skolpolitik.

Förskolan i Stockholm håller generellt en hög kvalitet. Tyvärr hotas den av socialdemokratiska nedskärningar och ogenomtänkta ”reformer”. Barngruppernas storlek ökar. I Liberalernas Stockholm håller såväl den kommunala som den fristående förskolan hög kvalitet, är trygg och har ett genomtänkt pedagogiskt fokus. Vi vill sätta stopp för de socialdemokratiska nedskärningarna.

Skolans huvudsakliga fokus är att förmedla kunskap. Om skolorna har för många andra åtaganden riskerar kvaliteten i undervisningen att tunnans ut. Därför måste de politiker som fattar beslut om skolan slå vakt om kunskapsuppdraget, och antalet mål som skolorna ska uppfylla måste begränsas till det som gör skillnad för elevernas lärande. Det är för de elever som har det tuffast hemma som en kunskapsbaserad skola är viktigast. För att undervisningen ska fungera krävs det att skolan är en trygg plats för alla elever och att studiero råder. Oreda och högljudda lektioner är ett hot både mot barnens möjligheter att lära och lärarnas arbetsmiljö.

Ingenting är lika viktigt för elevens skolgång som skickliga lärare och rektorer. Det är av största vikt att Stockholms stad erbjuder bra arbetsvillkor, arbetsmiljö och hög lön för skickliga lärare och rektorer. När Liberalerna ansvarade för Stockholms skolpolitik var staden löneledande för lärare. Vi vill att Stockholms stad återigen ska vara den mest lockande kommunen att vara lärare i. Lönesatsningarna för lärare måste återupptas.

Varje förskola måste arbeta för en ökad jämställdhet. En genusmedveten pedagogik uppmärksammar mönster och ger de vuxna verktyg att behandla barnen mer som individer med egna intressen, styrkor och svagheter. Skolan ska finnas till för alla. Skolans arbete med demokratisk värdegrund och tolerans måste förstärkas. Särskilt viktigt är att förmedla de värderingar om jämställdhet och varje persons rätt till självbestämmande över sin egen kropp som är centrala i det svenska samhället.

Efter fyra år med rödgrönt styre kämpar Stockholms förskolor och skolor med ekonomiska problem som riskerar undervisningens kvalitet. Vi ser som vår viktigaste uppgift att vända den här utvecklingen och arbeta för att Stockholm ska ha Sveriges bästa förskolor och skolor och de skickligaste och mest välbetalda lärarna. Ett tydligt fokus på varje elev och en skola som betonar kunskap ger alla barn möjlighet till utveckling.

FRAMTIDENS FÖRSKOLA

1. Minst 50 procent av de anställda som arbetar med barnen i stadens förskolor ska vara förskollärare. En förskola av hög kvalitet förutsätter en hög andel utbildad personal. Det åstadkommer vi genom att utbilda tillräckligt med lärare, och genom att erbjuda en attraktiv arbetsmiljö.

2. **Höj attraktiviteten för förskolläraryrket.** Stockholm ska erbjuda Sveriges högsta löner för förskolelärare, mindre administrativ börda och mer tid med barnen.
3. **Staden ska ha en egen förskolläraryrkesutbildning.** Det finns för få platser på förskolläraryrkesutbildningarna. Vi vill att staden tar initiativ till en egen förskolläraryrkesutbildning tillsammans med lärosätena i regionen.
4. **Inför fler än 500 karriärtjänster även för förskolelärare och lärare till 2022.** För att ett yrke ska vara attraktivt är det viktigt att det finns möjligheter att avancera och höja sin lön genom att ta på sig större ansvar. Det är viktigt att det även i kvinnligt dominerade akademikerkyrken, som förskola och skola, ska gå att göra karriär.
5. **Maxtak för barngrupperna i förskolan.** Att varje barn får tillräckligt med uppmärksamhet och tid med förskollärare är grundläggande för en bra förskola. Liberalerna vill därför ha max 14 barn i småbarnsgrupperna och 18 barn för äldre barn.
6. **Nej till ofinansierade reformer - som heltid i förskolan för barn till föräldralediga.** Förskolan ska vara en professionell verksamhet med hög kvalitet. Därför säger vi nej till den ofinansierade reformen som den rödgröna majoriteten drivit igenom som ger föräldralediga rätt till att ha det äldre syskonet på förskolan på heltid. Beslutet riskerar att urholka förskolans resurser, försvåra för planeringen på förskolorna och öka förskolelärarnas arbetsbörda. Staden bör därför återgå till att erbjuda barn till föräldralediga 30 timmar per vecka i förskolan.
7. **Förskolor ska planeras in tidigt i nya bostadsområden.** Antalet förskolor måste byggas ut i takt med att det byggs nya bostäder. Redan från början måste det planeras in tillräckligt stora förskolegårdar för att stimulera till kreativitet och lek.
8. **Språkförståelsetest i förskoleklass.** För att tidigt upptäcka barn med läs- och skrivsvårigheter ska det vara obligatoriskt för alla skolor att undersöka barnens språkförståelse redan i förskoleklass.
9. **Jämställdhetsarbete på alla förskolor.** En genusmedveten pedagogik uppmärksammar mönster och ger de vuxna verktyg att behandla barnen mer som individer med egna intressen, styrkor och svagheter. Ett aktivt jämställdhetsarbete ska utföras på alla förskolor. Varje förskola ska utse en ansvarig för detta arbete.

KUNSKAP FRÄMST

10. **Satsa på svenskämnet.** Det finns ett starkt samband mellan läsförmåga och elevens förmåga att klara andra skolämnen. Läsning stärker såväl språkförståelse som fantasi och litteraturen är viktig i skolans arbete. Därför ska det finnas en läsutvecklingsledare på varje skola. Skolan ska arbeta språkutvecklande inom alla ämnen.
11. **Alla skolor ska ha tillgång till bemannade skolbibliotek** där bibliotekarien och läraren kan arbeta aktivt med lässtödjande arbete riktat mot eleverna. Skolbibliotek bidrar till språkutveckling.
12. **Öronmärkt resurser till barn med särskilda behov.** Barn i behov av särskilt stöd ska garanteras god undervisning i en bra lärmiljö, antingen i den ordinarie undervisningen eller i mindre särskilda resursgrupper, baserat på barnets behov. Antalet centrala resursgrupper, i Stockholm kallade CSI-grupper, måste öka kraftigt.

13. **Obligatoriskt aktivt skolval.** Alla elever ska känna till sin möjlighet att välja skola. Därför föreslår vi att Stockholms stad ska införa ett obligatoriskt aktivt skolval. För att komma åt problemet med att endast barn vars förälder satt dem i kö tidigt har en chans att komma in på de mest populära skolorna, föreslår vi att en gräns sätts för när man som tidigast kan sätta sitt barn i kö till friskola genom att införa en gemensam sökperiod.
14. **Försvara valfriheten, rätten att välja skola och likabehandling av verksamheter.** Olika pedagogiska inriktningar, ledarskap och metodik skapar en mångfald av olika alternativ. Det avgörande ska vara verksamhetens kvalitet, inte vem som driver den. Därför bör inte vinstbegränsningar införas som innebär stora hinder för de företag, föräldrakooperativ och ekonomiska föreningar som bedriver verksamheten. Stockholms stad ska också se till att alla verksamheter, fristående som kommunala, har likadana villkor.
15. **Handlingsplan för särbegåvade elever.** De som har en särskild fallenhet ska kunna nå ännu längre. En viss andel av barnen är vad forskningen kallar särbegåvade. De har stor intellektuell kapacitet och är i behov av utmaningar som motiverar dem i skolan. Stockholms stad ska ta fram en handlingsplan för hur dessa elever ska få undervisning som hjälper dem att nå upp till deras fulla potential.
16. **Fler spetsklasser.** Den som har talang för matematik eller språk ska kunna välja en spetsutbildning precis som den som har talang för idrott eller för musik. Stockholms stad ska ansöka om att få starta fler spetsklasser med särskilda antagningsprov i ett eller flera ämnen i grundskolan och på gymnasiet.
17. **Enklare att tenta av gymnasiekurser.** Genom att bygga ut möjligheterna för studiemotiverade elever att tenta av gymnasiekurser och att kunna läsa högskolekurser redan på gymnasiet motiveras högpresterande elever att nå sin fulla potential.
18. **Utöka möjligheterna att studera på engelska.** Elever som bedöms klara gymnasieprogram på engelska ska kunna läsa detta och samtidigt läsa in svenska på grundskolenivå.
19. **Minska avhoppet i gymnasieskolan.** För att minska avhoppet från gymnasiet krävs en lång rad åtgärder, bland annat så behöver det bli lättare att byta program. Tidiga insatser är avgörande. För att tidigt hitta de elever som senare riskerar att hoppa av sin utbildning gäller det att samtliga skolor systematiskt arbetar med uppföljning.
20. **Förstelärartjänster** ska också komma grundskolan och gymnasieskolan till del.
21. **Grundskolans kunskapsuppdrag.** Höga förväntningar ska ställas på alla elever och utbildningen ska vara anpassad efter varje elevs förmåga och behov. Det är mycket viktigt med utbildade speciallärare och specialpedagoger för denna skolform.
22. **Gymnasieskolan.** Gymnasieskolan kunskapsuppdrag ska utvecklas och stärkas. Höga förväntningar ska ställas på alla elever och utbildningen ska vara anpassad efter varje elevs förmåga och behov. Samverkan med företag och andra organisationer för att skapa fler praktikplatser och feriearbeten ska likaså öka. Stockholms stad måste arbeta för att fler ungdomar från gymnasieskolan kommer i egenförsörjning.
23. **Rätt till full undervisning för alla.** Elever ska inte undantas från någon undervisning, såsom till exempel simundervisning eller undervisning i sex- och samlevnadskunskap.

Uppdelning av undervisningen mellan tjejer och killar ska endast kunna göras tillfälligt och av pedagogiska skäl – inte permanent och inte av religiösa skäl.

24. **Tydlighet i kunskapskrav.** Skolor ska vara tydliga i sina kunskapskrav. Nationella kunskapskrav är ett underlag för skolors planering. Skolorna behöver vara tydliga gentemot elever och vårdnadshavare hur kunskapskrav och betygskriterier fungerar och tillämpas.

TRYGGHET OCH STUDIERO

25. **Tydliga och utvärderingsbara ordningsregler.** Varje skolas ordningsregler ska efterlevas, vara tydliga och välförankrade hos elever och föräldrar och uppdateras med jämna mellanrum. Det ska finnas konkreta mål som ska följas upp regelbundet. Skolan ska kunna ta hand om mobiltelefoner och annan utrustning under skoldagen.
26. **Vi vill införa skriftlig föräldrainsformation** där föräldrar och elever den första skoldagen informeras om skolans regler och vad som förväntas. Föräldrarna ska skriva under på att man tagit emot och förstått informationen.
27. **Stockholms skolor ska ha nolltolerans mot våld och kränkningar.** Skolorna ska vara tydliga med att det som benämns mobbning ofta handlar om brottsliga gärningar. För att bättre kunna följa upp mobbning och andra kränkningar vill vi införa ett rapporteringssystem.
28. **Inför sociala team.** På de skolor där våld, bråk och stök hör till vanligheterna ska sociala team skapas. Med team bestående av kuratorer och andra professionella yrkesgrupper kan skolor med större kraft och snabbhet agera när oro blossar upp.
29. **Tydligt stöd och rutiner för avstängning.** Rektorer ska ha ett tydligt stöd från staden i fråga om avstängning av elever och andra åtgärder. Det ska finnas handfasta riktlinjer som tydligt visar när och hur avstängningar kan göras av elever som bedöms utgöra ett hot mot andra elever. Skolan ska omedelbart ta kontakt med socialtjänsten när en elev stängs av.
30. **Elevhälsoteam på varje skola.** Vi vill att varje skola ska ha ett fungerande elevhälsoteam med tillgång till skolkuratorer, skolpsykologer, skolsköterskor, skolläkare och specialpedagogisk kompetens. Elever ska alltid snabbt få stöd av elevhälsoteamet efter att kontakt har sökts.
31. **Inför en trygghetsakut.** Varje skola ska inte behöva uppfinna hjulet på nytt när ordningsproblem uppstår. Därför vill vi se en särskild trygghetsakut där olika professioner med erfarenhet av lyckat ordningsskapande arbete kan ge stöd till rektorer och lärare.

SVERIGES SKICKLIGASTE LÄRARE

32. **Anställ lärarassistenter** - lärarnas huvuduppgift ska vara att undervisa. Idag går enbart knappt hälften av lärares arbetsdag till att planera och genomföra undervisning. Varje skola måste ansvara för att uppgifter som ligger utanför lärarnas kompetensområde, men som är en naturlig del av skolans verksamhet, sköts av annan personal med rätt kompetens för de arbetsuppgifterna. Lärarassistenter ska anställas för att hjälpa till med de arbetsuppgifter som inte är direkt kopplade till lärarrollen. Administrativa uppgifter

ska i allmänhet automatiseras i så hög grad som möjligt, exempelvis genom central rättning av nationella prov.

- 33.** Förstelärarreformen ska återupptas i Stockholms stad. På sikt ska omkring 550 ytterligare förstelärare anställas. Det kommer att göra mycket för att höja lärarlönerna generellt, men framför allt utökar det möjligheterna till att utvecklas i ens profession.
- 34.** Handlingsplan mot kränkningar. Varje skola ska ha en tydlig handlingsplan för att långsiktigt arbeta med att förbättra arbetsmiljön för stadens lärare. Staden ska ha centrala riktlinjer för en bättre arbetsmiljö.
- 35.** Stockholms stad ska anställa fler speciallärare. För att kunna hjälpa elever i behov av särskilt stöd krävs fler lärare med specialpedagogisk kompetens som sätts in i tidigt skede.
- 36.** Kultur och bildning för alla. Elever ska under skolgången ges tillgång till kulturupplevelser och möjligheter att själva utöva kultur i olika former. Kultur vidgar vyer, ger inblick i andra människors perspektiv, och skapar referensramar av värde i framtida rik fritid och framgångsrikt yrkesliv. Alla barn i Stockholm ska ha tillgång till kultur och bildning.

SKOLAN OCH LEDARSKAPET

- 37.** Färre och mer konkreta mål. Stockholms stads utbildningsnämnd har sammanlagt 138 mål, uppdelade i aktiviteter och indikatorer, för 2017. Det är omöjligt för en enskild skola att förhålla sig till detta. Målen bör vara färre, mer konkreta och tydligt kopplade till skolornas kvalitetsarbete. Vi vill att antalet mål i utbildningsnämnden ska halveras fram till 2020.
- 38.** Rektorer behöver få bättre avlastning i det administrativa arbetet. Det kan till exempel ske genom ett bättre stöd i upphandlings-, lokal- och ekonomifrågor som inte tillhör skolans kärnverksamhet. I skolor med hög grad av social problematik och hög förekomst av skadegörelse bör skolledare exempelvis avlastas ansvaret för fastighetsskötsel.
- 39.** De skickligaste skolledarna och lärarna behövs på de skolor som har de största utmaningarna. Liberalerna vill därför möjliggöra för dessa skolor att hitta olika sätt att förbättra arbetsvillkor och löner för att på så sätt locka till sig den spetskompetens som skolorna behöver. I samma anda vill vi också rikta fler förstelärare till dessa skolor.
- 40.** Skolan ska finnas till för alla. Skolans arbete med demokratisk värdegrund och tolerans måste förstärkas. Särskilt viktigt är att förmedla de värderingar om jämställdhet och varje persons rätt till självbestämmande över sin egen kropp som är centrala i det svenska samhället.
- 41.** En trygg skolmiljö för alla. Alla elever ska känna sig trygga och inkluderade i skolan. Skolorna ska aktivt arbeta för att motverka homo- bi- och transfobi samt verka för att stärka HBT-personers trygghet i skolmiljön.

- 42.** Satsa på att öka kompetensen om ickebinära personer¹. Lärare och förskolelärare har ett speciellt ansvar för bilden som förmedlas om ickebinära människors livssituation och att ge dem den information och det stöd som de behöver. Genomför därför ett kompetenslyft för medvetenhet om ickebinäras situation.

SKOLAN OCH INTEGRATIONEN

- 43.** Utökad undervisningstid för nyanlända. Den undervisningstid som nyanlända får idag är ofta inte tillräcklig för att ge dem det stöd som behövs för att möta utmaningen att komma ikapp med skolan. Därför vill vi utöka undervisningstiden för nyanlända, till exempel med lördagsskola och sommarlovsskola.
- 44.** Nyanlända elever ska genomgå kunskapsscreening. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning anpassad till deras förkunskaper. En kunskapsscreening hjälper till att avgöra förkunskaper och eventuellt stödbehov.
- 45.** Fler förberedelseklasser, spridda över hela staden. Målsättningen ska alltid vara att eleven så snart som möjligt börjar i vanlig klass, med det stöd hen behöver. För nyanlända elever som kommer till Sverige under sommaren ska sommarskola finnas, och för nyanlända elever som kommit tidigare under året ska sommarlovet halveras så att deras undervisningstid förlängs.

FRITIDSHEM OCH FRITIDSKLUBBAR

- 46.** Verksamheten ska fungera som ett stöd för att uppnå skolans mål. Detta genom att bland annat erbjuda hjälp med läsläsning och studiestöd. För att ytterligare höja kvaliteten i verksamheten vill vi stärka integrationen mellan fritidsverksamhet och skolans undervisning.
- 47.** Fler av stadens fritidsledare ska ha pedagogisk utbildning för yrkesrollen. Fritidshemmet är en plats som ska stimulera till engagemang och motivera till utveckling. Personalen ska fungera som inspiratörer, stöd och mentorer. Ett medvetet och strukturerat arbete kräver utbildad personal. De som arbetar i fritidshemmet ska också erbjudas kontinuerlig kompetensutveckling.
- 48.** Prioritera fritidsverksamheten för barn mellan 10-12 år. Barn i denna ålder som lever i otrygghet har speciellt hög risk att rekryteras till kriminella miljöer.

¹ Ickebinär (enligt RFSL): En person som identifierar sig som mellan, bortom eller med båda könskategorierna kvinna/man kan kalla sig ickebinär. Ibland används ickebinär som ett paraplybegrepp för olika könsidentiteter som inte följer tvåkönsnormen, till exempel intergender eller genderqueer. Ickebinär betyder inte samma sak för alla som definierar sig som det. En del känner sig som både tjej och kille. Andra känner att de befinner sig mellan de kategorierna. Många ickebinära identifierar sig inte med något kön alls. En del ickebinära vill förändra kroppen med hormoner och/eller kirurgi.

Konst och kultur för en kreativ stad

Konsten och kulturen är för en liberal både medel och mål för individens och samhällets frihet. Den enskilda människans rätt att forma sitt eget liv och definiera sina egna livsmål är grunden i all liberal politik. I och genom konsten och kulturen befrias individen från de givna villkoren och ges möjlighet att själv välja livsvägar och världar. Den liberala kulturpolitikens mål är att få människor att tänka själva – inte att tänka rätt.

Vi vänder oss emot en syn på kulturpolitik så som den idag torgförs av vänstern, där kulturen står i samhällets tjänst och där politiker gärna ska fatta beslut om vilka kulturskapare som ska få ekonomiskt stöd. Avgörande för en liberal kulturpolitik är den konstnärliga kvaliteten, som politiker varken kan eller ska bedöma.

Vi vill bygga kulturinstitutioner i världsklass, fortsätta våra satsningar på bibliotek och läsning och fortsätta arbetet med att kulturen ska växa och nå fler. Utrymme för kulturverksamheter ska finnas med i planeringen av nya och växande stadsdelar. När chanser finns att ta tillvara en redan befintlig kulturverksamhet och integrera den i ett omdanat område, bör de chanserna tas. Befintliga kulturverksamheter ska inte byggas bort vid ombyggnation och renovering. Vi liberaler vill att Stockholm ska leva hela dygnet.

För oss är biblioteken ryggraden i bildningssamhället. Utvecklingen av Stockholms stadsbibliotek ska fortsätta. När staden växer behöver fler bibliotek byggas, och befintliga kan behöva expandera. Bibliotek ska vara trygga för alla – biblioteksfrid ska råda oavsett var i staden man är.

- 49.** Ett nytt demokratimuseum. Demokratien ska inte tas för given. Sverige behöver ett forum och museum över den svenska demokratin, att besöka digitalt och fysiskt. Liberalerna vill att Stockholms stad medverkar till att skapa ett demokratimuseum och t.ex. erbjuder lokalisering..
- 50.** Satsa på konstnärlig kvalitet. Stödet till det fria kulturlivet ska vara transparent och anslagsgivningen rättvis. Stödet ska premiera konstnärlig kvalitet, mångfald i det kulturella uttrycket samt räckvidd.
- 51.** Förnya och utveckla kulturstödet. För att främja mångfald och skapa incitament för de fria kulturaktörerna att nå fler, öka sina intäkter och stärka sitt oberoende av politiskt fattade beslut ska kulturstödet förnyas och utvecklas. Det så kallade armlängds avstånd mellan förtroendevalda och kulturlivet ska stärkas och utökas.
- 52.** En gästspelsscen i världsklass. Liberalerna vill bygga en internationell gästspelsscen för konserter, opera och teater i en av Ferdinand Bobergs gasklockor i Norra Djurgårdsstaden.

53. **Mer offentlig konst.** Minst en procent av kostnaderna när det byggs fastigheter i Stockholm ska läggas på offentlig konst. Särskilda medel ska gå till offentlig konst i stadsdelar som saknar offentlig konst.
54. **Utveckla Stockholm som kulturellt turistmål.** Öka samarbetet mellan offentliga och privata kulturinstitutioner samt kulturföretagare och konstnärer för att utveckla och inrätta kulturfestivaler.
55. **En fristad för förföljda konstnärer och yttrandefrihetens förkämpar.** Stockholm ska ta emot förföljda musiker, konstnärer, författare och andra som förföljs på grund av sitt utövande av yttrandefriheten, med tvååriga arbetsstipendier. Den av Liberalerna föreslagna utökningen av författarfristadsprogrammet till att också omfatta andra konstformer ska fullföljas.
56. **Inför en kulturpeng.** Alla barn och ungdomar ska kunna utveckla sina konstnärliga färdigheter på sin fritid. Inför en kulturpeng som ger barn och föräldrar möjlighet att välja vilken utförare av kulturskoleverksamhet de vill vända sig till.
57. **Utveckla kulturskolan.** Skapande i alla dess former ska erbjudas ungdomar med skilda bakgrunder och intressen genom att arbetet med att utveckla den kommunala kulturskolan fortsätter, med ett tydligt uppdrag att nå fler barn och unga i hela staden, även från hem med mindre kulturvana.
58. **Bygg ut musikundervisningsformen El Sistema,** som är ett viktigt komplement till kulturskolan, för att nå barn som annars inte skulle ha nåtts av skapande musikkultur.
59. **Stockholms uteliv är en central del i den levande stadsmiljö som lockar många människor att flytta hit.** Därför är det viktigt att staden ansvarar för att det finns tillräckligt med lokaler som klarar de olika krav som krävs för ett mångsidigt uteliv. Det måste planeras för nattlivslokaler som också klarar av att erbjuda scen för musik och föreställningar. Det ska finnas förutsättningar för allt från stand up till rockkonserter och rejvevenemang i staden.
60. **Låt festen fortsätta – fler ställen öppet till fem.** Den konservativa tillståndspolitiken som skapat en monopolställning bland de nattklubbar som har öppet till fem måste hävas. Ge fler tillstånd att fortsätta festen efter tre, och avskaffa danstillståndet.
61. **Bekämpa all typ av diskriminering på krogen.** Diskriminering kan aldrig accepteras, varken på arbetsmarknaden eller i krogkön. All typ av diskriminering ska aktivt bekämpas och motarbetas.

EN LIBERAL BIBLIOTEKSPOLITIK

62. **Biblioteken ska ha öppet när stockholmarna har tid att besöka dem.** Stadens bibliotek måste samarbeta bättre med att utöka sina samlade öppettider genom att se till så att det alltid finns något bibliotek i samma eller angränsande stadsdel öppet senare på kvällarna, under sommaren och på helger.
63. **Biblioteken ska ligga på platser som är lätta för stockholmarna att besöka.** Därför ska nya bibliotek öppna vid kollektivtrafikknutpunkterna Gullmarsplan, Liljeholmen och i Norra Djurgårdsstaden.

- 64.** Biblioteksfrid – trygga bibliotek i hela Stockholm. Det är viktigt att alla bibliotek är trygga miljöer. Hot, våld och trakasserier ska inte accepteras. Människor som vid upprepade tillfällen bryter mot dessa regler ska kunna stängas av.
- 65.** Öka det digitala utbudet på biblioteken. Stockholms digitala bibliotek ska utvecklas. Alla Stockholms biblioteks bestånd, av både ljudböcker och tryckta böcker, ska finnas tillgängligt i digital form.
- 66.** Nya berättarministerier. Biblioteken ska vara lokalt förankrade och samverka med fler aktörer i det civila samhället. Liberalerna vill öppna två nya Berättarministerier i anslutning till två ytterstadsbibliotek, i första hand ett i Söderort.
- 67.** Inför ett gemensamt lånekort i Stockholms län.
- 68.** Prioritera läsinsatser. Alla barn ska komma i kontakt med kultur i förskolan och skolan. Inrätta läsinspiratörer och satsa på högläsning, både i förskolan, skolan och på biblioteken.
- 69.** Fler bibliotek för barn. En barn- och/eller ungdomsinriktning ska skapas på fler av Stockholms stads bibliotek.
- 70.** Böcker till alla barn. Staden ska starta en tävling där en jury bestående av lärare, bibliotekarier och kulturarbetare årligen väljer ut böcker för barn och ungdomar. Tävlingsens pris ska vara att ett urval av böckerna köps in och delas ut till samtliga Stockholms grundskoleelever.
- 71.** Litteraturfestival. Kulturhuset, Stadsteatern och Stockholms stadsbibliotek bör, tillsammans med andra intressenter, etablera en festival för litteratur.
- 72.** Människors rätt till tillgång till information, och att fritt uttrycka sina åsikter, får inte inskränkas. Bibliotekens utbud ska aldrig censureras eller inskränkas av ideologiska, politiska eller religiösa skäl.

En liberal politik för jobb och företagande

En av de viktigaste frihetsfrågorna som staden står inför är att möjliggöra för alla invånare att ta sig från arbetslöshet till ett arbete. I grunden är det en fråga om självbestämmande och frihet att ha en inkomst istället för att vara beroende av försörjningsstöd. Att ha en egen försörjning möjliggör för individen att forma sitt eget liv och bestämma över sin egen framtid.

I Liberalernas Stockholm har alla som kan ett jobb att gå till. Där får de som står längst från arbetsmarknaden stöd, där får de som behöver skaffa sig gymnasiebehörighet senare i livet möjlighet att göra det och där får de som nyligen kommit till Sverige möjlighet att lära sig språket och hjälp att komma ut på arbetsmarknaden.

Nationella reformer behövs för att se till att grupper som står långt från arbetsmarknaden får möjlighet till arbete. Liberalerna nationellt föreslår inträdesjobb, där nyanlända och unga utan gymnasieexamen får chansen till ett arbete. För Stockholms stads del beräknas inträdesjobben leda till att hälften av de arbetslösa personerna i dessa två grupper får ett arbete. I väntan på nationella reformer ska staden arbeta för att fler ska få in en fot på arbetsmarknaden.

Möjligheten att bli företagare och förverkliga affärsidéer är också en frihetsfråga, både för företagare och de som söker arbete. Det är företagarna som är stadens välfärdsskapare. Fri företagsamhet och fler som tar steget att bli företagare är avgörande för hög sysselsättning och långsiktig konkurrenskraft. Politiker skapar inte jobb, men vi kan underlätta för företagare och entreprenörer att göra det.

Stockholms företagsklimat rasar i Svenskt Näringslivs rankning. Sedan den rödgrönrosa majoriteten tog över makten har Stockholm gått från plats 22 innan majoritetsskiftet, till plats 123 år 2017, enligt Svenskt Näringslivs rankning över företagsklimat. Det duger inte. Vi ser det som en allvarlig uppmaning till att förbättra företagarnas villkor och förutsättningar. Vi behöver ett företagsklimat där människor kan och vågar starta och driva företag.

FLER MÖJLIGHETER TILL ARBETE

- 73. Stärk jobbtorgen.** Jobbtorgen har historiskt varit framgångsrika på att hjälpa individer att gå från försörjningsstöd till arbete eller utbildning. För att återupprätta det framgångsrika arbetet måste huvudfokus återigen vara att få varje individ i arbete. Stockholms stad behöver ett långsiktigt förhållningssätt och en tydlig strategi för att få alla individer i arbete, där jobbtorgen bör vara en av de viktigaste verksamheterna.
- 74. Fler utbildningar inom bristyrken.** Staden ska fokusera på att skapa fler vuxenutbildningsmöjligheter inom bristyrken. För att öka andelen som väljer yrkesprogram krävs en väl utvecklad samverkan med branschorganisationerna och att fler utbildningar bedrivs i företagets eller branschens regi. Antalet lärlingsplatser inom vuxenutbildningen ska öka.

- 75. Pengsystem inom vuxenutbildningen.** Precis som inom övrig utbildning är rätten att välja viktig inom vuxenutbildningen. För att öka likvärdigheten, höja kvaliteten och förbättra tillgängligheten i hela staden ska vuxenutbildning, inklusive SFI, bedrivas genom auktorisering och ett pengsystem så att de studerande kan välja mellan fler aktörer och yrkesinriktningar. Hög kvalitet ska vara en förutsättning för att få auktorisering.
- 76. Ta fram ett stadsövergripande program för sysselsättning.** Idag finns det riktlinjer för när och med vilket belopp ekonomiskt bistånd ska beviljas, men det finns inget sammanhållet program som beskriver stadens strategier för att i samverkan med andra aktörer få människor att gå från bidrag till egen försörjning.
- 77. Satsning på jobbtorgen för unga.** Ungdomar som saknar gymnasieutbildning står idag långt från arbetsmarknaden, samtidigt som det är avgörande att de snabbt kan påbörja sitt yrkesliv. De behöver inte tillfälliga projekt eller garantier utan möjlighet till riktiga jobb. Alla insatser ska riktas mot åtgärder där unga får kontakt med yrkeslivet och yrkeserfarenhet.
- 78. Fler yrkesintroduktionsanställningar.** Arbetsmarknadens parter har enats om en modell med yrkesintroduktionsanställningar, där unga blir anställda till 75 procent av kollektivavtalsenlig lön och tillbringar 25 procent av sin arbetstid med utbildning eller handledning. Fler tjänster i Stockholms stad ska fyllas genom att ungdomar och nyanlända anställs genom yrkesintroduktionsanställningar.
- 79. Det ska löna sig att utbilda sig och arbeta.** I ett Stockholm där utveckling drivs av innovation och spetskompetens ska det alltid löna sig att arbeta och att arbeta mer. Stockholm ska vara en magnet för världens mest kreativa, drivna och innovativa människor. Kommunalskatten ska vara så låg som våra välfärdsambitioner tillåter, skattebetalaren ska alltid ha åtminstone hälften kvar efter skatt. Målet bör vara en konkurrenskraftig skattesats som lockar attraktiv arbetskraft med spetskompetens till staden.
- 80. Mer lönsamt att gå från försörjningsstöd till arbete.** Långvarigt beroende av försörjningsstöd leder till utanförskap på flera plan. Alliansen införde 2013 möjligheten för personer som under lång tid haft försörjningsstöd att behålla 25 procent av arbetsinkomst i två år utan att det påverkar rätten till försörjningsstöd, så kallad jobbstimulans. Vi vill utöka denna andel till 50 procent.
- 81. Sommar- och feriejobb.** Stockholms stad ska erbjuda sommar- och feriejobb för gymnasieungdomar. Dessa anställningar ska alltid fylla ett behov hos verksamheten.
- 82. Sommarjobb hos privata aktörer.** För att sommar- och feriejobben ska bli mer allsidiga och relevanta ska kommunen arbeta mer med att stötta privata företag som vill ta sig an feriejobbare. Företag som erbjuder sommarjobb till unga som annars hade varit hänvisade till kommunalt sommarjobb bör kunna få stöd av staden.
- 83. Prioritera sommarjobb till unga.** Stadens resurser ska prioriteras till de som ännu inte fyllt 18 och således ska den rödgröna majoritetens reform som utökade målgruppen till att även innefatta vuxna avskaffas.

- 84.** De ungdomar som står längst bort från arbetsmarknaden, exempelvis de utan eget kontaktnät, med funktionshinder, eller med arbetslösa föräldrar, ska få företräde vid kommunala sommarjobb.

FÖRENKLA FÖR FÖRETAGARE

- 85.** Främja företagsetableringar i hela staden. Det är viktigt att olika typer av företag och arbetsplatser, liksom service, finns spridd över hela Stockholm för att bland annat motverka onödiga och tidskrävande resor. Därför vill vi se en näringslivsfunktion som aktivt arbetar för att behålla, utveckla och locka arbetsplatser till alla delar av staden, inte minst de delar där antalet arbetsplatser minskar. På så sätt tror vi att den negativa trenden kan motverkas och Stockholm bli en bättre plats att arbeta och bo på. En strategi för nya företagsetableringar bör tas fram och ingå i stadens övergripande planering för sammanhängande service, kommunikationer, företagande och bostäder.
- 86.** Staden ska arbeta med alla tillgängliga verktyg för att tillåta en mer flexibel markanvändning i företagsområden. I dag kan lokaler stå tomma, trots att det finns intresse för dem, på grund av att de har bygglov för en väldigt specifik verksamhet. Det är ett onödigt slöseri.
- 87.** Fler branschkluster. Stockholms mark ska utnyttjas mycket bättre för att främja nyföretagande. Branschkluster skapar förutsättningar för att ekosystem för en bransch, med bred konkurrens och flera olika underleverantörer, kan samlas och utvecklas på en plats.
- 88.** Mer jämställt företagande. Stockholms stad ska kontinuerligt, tillsammans med näringsliv, utbildningscentrum och andra relevanta organisationer, kartlägga faktorer som idag skapar hinder för kvinnors företagande, och ta fram en plan för hur en större andel kvinnor ska starta företag.
- 89.** Egen kontaktperson och bra bemötande. Åtta av tio företag har varit i kontakt med staden. Att det mötet är av god kvalitet och att bemötandet är bra är av största vikt för företagen. Företagare ska inte skickas runt mellan olika instanser, utan erbjudas en kontaktperson som tar ett helhetsansvar för en samlad bra service av kommunen. Liberalernas mål är dock att kontakten med staden ska bli så enkel att inget särskilt stöd behövs.
- 90.** Kartlägg kommunens inverkan på konkurrensen. Konkurrens på lika villkor är nödvändigt för fungerande marknader. Därför är det viktigt att det offentliga inte snedvrider konkurrensen. För att öka transparensen vill Liberalerna att den verksamhet som kommun och landsting bedriver på en konkurrensutsatt marknad ska kartläggas och öppet redovisas vart tredje år.
- 91.** Det ska vara enklare att bedriva verksamheter som inte kräver fasta lokaler, exempelvis foodtrucks och torghandel. Vi vill därför sänka avgiften för foodtrucks, låta dem ha längre öppettider, ta bort begränsningen på antal foodtrucks samt öppna upp för foodtrucks på fler platser i staden och ge serveringstillstånd på passande platser. Vi vill också låta fler aktörer bedriva torghandel i staden.

- 92. Minska byråkratin genom digitalisering.** Digitaliseringen ger stora möjligheter att minska byråkratin i kontakten med staden. Men det är viktigt att förenkla och modernisera själva handläggningsprocessen innan denna digitaliseras. Förenklingsarbetet i staden ska utgå från företags behov och bedrivs i samverkan med företagen. Stadens handläggningstider ska kortas och ansökningsförfarandet förenklas. Det ska finnas tydlig och lättillgänglig information om vad en ansökan ska innehålla, och företagaren ska alltid få återkoppling med relevant information som underlättar ansökningsprocessen.
- 93. Smarta e-tjänster stärker företagandet.** För att göra det enkelt att överblicka de krav som ställs när man exempelvis ska öppna en restaurang ska företagare kunna söka alla tillstånd i en samlad digital tjänst. Staden ska löpande förenkla ansökningsprocesser och sträva efter att ständigt minska krångel och onödig byråkrati som försvårar näringslivetableringar.
- 94. Innovationsupphandling ger fler möjligheter till smartare lösningar.** Staden ska i större utsträckning ägna sig åt innovationsupphandling, det vill säga upphandla okända lösningar på kända problem.
- 95. Betala först efter tillsyn – inför Rättviksmodellen.** Arbets sättet där staden tar ut en avgift innan de utför en livsmedelskontroll ska vändas på. Stockholms tillsynssystem ska anpassa utefter Rättviksmodellen som också innebär en mer aktiv och företagsvänlig dialog mellan stad och sökande.
- 96. Bättre förutsättningar för huvudkontor och forskningscentrum.** Stockholms företagsklimat ska vara globalt attraktivt för storföretagens huvudkontor och forskningscentrum. För att uppnå detta krävs det att Stockholms stad aktivt arbetar för att tillgodose behov av infrastruktur och spetskompetens.
- 97. Lättare för småföretagare i upphandlingar.** Vi vill göra det möjligt för fler mindre företag att delta i offentliga upphandlingar. Upphandlingar ska därför granskas utifrån frågeställningen om de kan delas i flera mindre upphandlingar, och det ska säkerställas att upphandlingen inte innehåller onödiga regler eller krav på leverantören som enbart gynnar etablerade företag.
- 98. Stadens ska etablera testmiljöer där entreprenörer kan testa sina idéer för offentlig sektor.** Det kan till exempel röra byggnation, IT eller undervisning. Tillsammans ska dessa utgöra ett nätverk av olika offentliga testmiljöer med en vidhängande struktur för utvärdering och prövning.
- 99. Valfrihet med pengsystem ska finnas inom all utbildnings- och omsorgsverksamhet.** I upphandlade verksamheter ska lagen om valfrihet (LOV) användas i så stor utsträckning som möjligt för att få en ökad bredd av utförare och underlätta för mindre företag att etablera sig i Stockholm.

STOCKHOLMS STAD SOM ARBETSGIVARE

- 100. Rätt att arbeta till 71.** Anställda i Stockholms stad som så önskar ska ges rätt att arbeta kvar till 71 års ålder.
- 101. Låt erfarna bli mentorer.** Förutsättningarna och viljan att arbeta de sista åren före pensionen varierar. Det kan handla om arbetsförhållanden likväl som önskemål om att

gå ner i tid. Stadens anställda som har nått 61 års ålder och som så önskar ska ha rätt att arbeta deltid. Staden ska för det ändamålet ta fram en modell för att erbjuda äldre medarbetare möjligheten att kunna fortsätta som mentorer även efter pensionering.

- 102.** Fler personer med funktionsnedsättning ska anställas i staden. Målsättningen ska så långt som möjligt vara att personer med funktionsnedsättning anställs till reguljära tjänster som utlyses i konkurrens med andra sökande. Ett program ska tas fram för att kartlägga och åtgärda de hinder och motstånd som stadens anställda med funktionsnedsättning möter i sin yrkesmässiga karriärutveckling.
- 103.** Stockholms stad ska som arbetsgivare vara ett föredöme i arbetet mot diskriminering på arbetsmarknaden. Staden ska till exempel arbeta med att avidentifiera ansökningshandlingar.

En liberal integrationspolitik

En liberal integrationspolitik ger var och en de verktyg som behövs för att växa, försörja sig själv och fullt ut delta i det svenska samhället. Därför vill vi fokusera på en arbetsmarknad som öppnas för fler, en skola som ger alla barn förutsättningar att klara kunskapsmålen och en välfungerande bostadsmarknad.

Egen försörjning är avgörande för att bli en del av det svenska samhället och för att individen ska få friheten att bestämma över sitt eget liv. De viktigaste reformerna för att fler nyanlända ska komma i arbete är inte särlösningar, utan en samlad politik för jobb och tillväxt - sänkta skatter på arbete, enklare regler för företagande och en kunskapsbaserad utbildningspolitik.

Nyanlända i staden ska erbjudas de verktyg som behövs för att komma i egen försörjning, som språk, yrkeskunskaper och möjlighet till egenföretagande. En fungerande integrationspolitik är beroende av att undervisning i svenska är av hög kvalitet och anpassad efter varje människas förutsättningar att lära sig så snabbt som möjligt. Undervisningen måste vara professionell, liksom krävande. Den ska också erbjudas de, inte minst kvinnor, som varit i Sverige länge utan att ha lärt sig språket.

Kunskaper om det svenska samhället och demokratiska värderingar är centrala för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Samhället har därför ett ansvar att informera och tydliggöra vad som förväntas av alla, och vilka principer som är avgörande för ett demokratiskt, sekulärt och jämställt samhälle, samt vilka rättigheter som varje medborgare åtnjuter. Den ideella sektorn står för betydande insatser på integrationsområdet, och detta bör stödja och uppmuntras.

Varje individs frihet är grunden för den liberala integrationspolitiken. Jämställdheten är därför avgörande för att integrationen ska lyckas. Män och kvinnor ska mötas av samma förväntningar och få samma frihet att bestämma över sitt eget liv.

SNABBA VÄGAR TILL JOBB OCH SPRÅK

- 104.** Ett nytt jobbtorg för validering av nyanlända bör inrättas. Jobbtorget ska samverka med Arbetsförmedlingen, yrkeshögskolan, Universitets- och högskolerådet och branschorganisationer för att underlätta för nyanlända att snabbt komma i jobb.
- 105.** Antalet SFX-utbildningar ska öka och bli mer nivåanpassade. SFX-utbildningarna som bedrivs i samarbete med andra stockholmskommuner är ett positivt exempel på hur mottagande kan hänga ihop med en tydlig inriktning mot jobb. Inriktningen mot bristyrken gör att fler kan komma i arbete med SFI-studier samtidigt som starkt efterfrågade kompetenser kommer ut på arbetsmarknaden.
- 106.** Utveckla yrkessvenska för invandrare. Genom skarpare jobbfokus och bättre målgruppsanpassning kommer fler ut i jobb. Utbildningarna bör utvidgas med fler studievägar.

- 107. Inträdesjobb.** Stockholms stad ska införa inträdesjobb, en förenklad anställningsform för unga upp till 23 år utan gymnasieexamen och nyanlända. Syftet är att göra det lättare för de som står långt från arbetsmarknaden att få ett första jobb. Inträdesjobb har en lägre ingångslön och tre tiondelar av arbetstiden ska gå till utbildning eller att lära sig arbetet.
- 108. Stockholm ska införa en integrationspakt.** Stockholms stad ska initiera en integrationspakt i samverkan med näringslivet och berörda offentliga verksamheter. Fokus ska ligga på insatser såsom mentorskap, förebilder, integration och ökade anställningar av människor med utländsk bakgrund.
- 109. Flytta ut fler förvaltningar och myndigheter till ytterstaden.** Att flytta ut förvaltningar och myndigheter skapar fler jobb och mer levande stadsdelar bland områden som idag har en låg grad arbetsplatser per bostad. Samtidigt bidrar förvaltningsflyttar till att de som arbetar i offentliga institutioner får en bättre förståelse för ytterstadens förutsättningar och behov. Stadens arbete med förvaltningsflyttar bör fullföljas bland annat genom att utbildningsförvaltningen flyttar till Tensta.

VÄGEN IN I SAMHÄLLET

- 110. Inför en integrationspott.** Det offentliga ska samverka och bidra med stöd till civilsamhället för integrationsinsatser. Staden bör inrätta en integrationspott där stöd för mindre och enklare aktiviteter avsätts till ideella organisationer, idrottsföreningar och skolor. Detta stöd ska vara enkelt att söka och administrera.
- 111. Mer idrott i utsatta områden.** Idrotten ger en viktig möjlighet till integration och en meningsfull fritid. Stockholm ska prioritera breddidrotten och idrottsaktiviteter som är lättillgängliga, och stötta initiativ för idrott i utsatta områden. Det är viktigt att idrottssatsningar har ett jämställdhetsperspektiv och att de når unga som inte vanligtvis deltar i den traditionella föreningsidrotten.
- 112. Tillgängliga och trygga bibliotek.** Bibliotek och andra verksamheter som främjar kultur och läsning ger nya medborgare kunskaper och ett språk som gör det möjligt för dem att ta plats på den demokratiska arenan. Tillgängliga och trygga bibliotek med brett sortiment är i högsta grad en demokratifråga.
- 113. Stärk rätten till tolk.** Oförmåga att kommunicera med stadens personal skapar osäkerhet hos nya svenskar och leder till att stadens resurser inte används på bästa sätt. Det är oacceptabelt att barn ska behöva tolka åt sina föräldrar. Rätten att använda tolk i kontakt med stadens och landstingets verksamheter måste stärkas.
- 114. Inga offentliga medel ska användas till att främja odemokratiska organisationer eller föreningar som motverkar integration och jämställdhet.** Användningen av offentliga medel måste följas upp och medel ska krävas tillbaka om de använts för att främja odemokratiska syften.
- 115. Samhällsorienteringen ska förbättras och göras obligatorisk med fokus på hur den svenska demokratin fungerar i praktiken, liksom de värden den bygger på.** Jämställdhet mellan kvinnor och män inklusive vikten av kvinnors och mäns lika rättigheter och skyldigheter i samhället och på svensk arbetsmarknad ska betonas. Frågor om hedersrelaterat våld och förtryck samt HBT-personers rättigheter ska lyftas fram. Frågor om yttrandefrihet och tryckfrihet liksom andra centrala frågor för vårt demokratiska, sekulära och jämställda samhälle måste belysas.

- 116. Demokratikanon.** En demokratikanon ska tas fram bestående av en samling texter som har haft särskild betydelse för framväxten av demokratin i Sverige. Anpassade versioner av demokratikanon kan användas i skolan men också för läsning och diskussion vid studiecirkel, folkhögskolor samt i SFI- och samhällsundervisning.
- 117. Integration genom civilsamhället.** Egenförsörjning är visserligen avgörande för integrationen. Samtidigt tar det i dag nio år i snitt för hälften av de nyanlända att få ett arbete. För dem är det viktigt att social inkludering möjliggörs på andra sätt, därtill på sätt som bidrar till att de får arbete. Detta är inte en uppgift för stat eller kommun, men de ska bättre än i dag skapa förutsättningar för civilsamhället att bidra till att nyanlända kommer in i samhället.

JÄMSTÄLLDHET OCH INTEGRATION

- 118. Utöka den uppsökande verksamheten.** Staden måste säkerställa att kvinnor och män möts av samma förväntningar och krav på egen försörjning. Det uppsökande arbetet av kvinnor som står utanför arbetsmarknaden måste förstärkas.
- 119. Återinför inte vårdnadsbidraget.** Vårdnadsbidraget bidrog till att kvinnor hölls utanför arbetsmarknaden, sänkte deras inkomster och försvårade integrationen.
- 120. Gör SFI-utbildningen mer flexibel.** SFI ska erbjudas för föräldralediga på kvartsfart. SFI för föräldralediga ska vara lokaliserad till öppna förskolor, med fördel de förskolor som är introduktionsförskolor. Undervisningen ska ske på dagtid med möjlighet att ta med barn. Det ska handla om kurser med intag och anmälan, det vill säga inte sporadisk medverkan utan med ett tydligt fokus på kunskapsresultat.

BÄTTRE MOTTAGANDE AV ENSAMKOMMANDE BARN

- 121. Fler kvalitetssäkrade familjehem.** Det råder en brist på kvalitetssäkrade familjehem. Alla barn har rätt att komma till ett hem som förmår ge dem en bra uppväxt. Inget barn ska placeras i ett hem som inte har godkänts.
- 122. Granska hem för ensamkommande.** De hem för ensamkommande, där barn har avvikit eller påträffats i utsatta miljöer, exempelvis i narkotikakretsar, ska omgående granskas. Det förutsätter informationsutbyte mellan polis, socialtjänst samt personal på fältet. Barn som placerats hos närstående har samma rätt till en god uppväxtmiljö som andra barn och kvaliteten i dessa placeringar måste säkras. Det är viktigt att familjehem har kompetens att bemöta barn som placerats på grund av hedersproblematik i det ordinarie hemmet.
- 123. Barnäktenskap och tvångsäktenskap kan aldrig accepteras.** Inget barn under 18 år ska kunna räknas som gift i Sverige – oavsett om äktenskapet har ingåtts utomlands. Socialtjänsten ska aldrig placera barn som blivit gifta i sina ursprungsländer tillsammans med sin "partner". De som riskerar att giftas bort eller har blivit bortgifta måste få kunskap om sina rättigheter och vart de kan vända sig för att få hjälp.
- 124. Bättre stöd till ensamkommande som fyller 18 år eller fått sin ålder uppskriven.** Att fylla 18 år, eller att få sin ålder uppskriven till minst 18 år, innebär ofta en drastisk förändring i den unges rätt till stöd. Det är viktigt att den unge får hjälp att förbereda sig för konsekvenserna av en sådan förändring.

En liberal jämställdhetspolitik

Liberalerna är ett feministiskt parti. Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på allas lika rätt till frihet, ansvar och makt, oberoende av kön eller könsidentitet. Det handlar om att ge individen verktyg för hennes frigörelse, genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar och normer som begränsar henne.

Arbetet för jämställdhet ska vara aktivt i alla delar av stadens verksamheter. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män ska upphöra. Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga, eftersom möjligheterna att byta arbetsgivare, göra karriär och starta eget då blir mer likvärdiga.

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt hot mot individers frihet och en jämställdhetsfråga som berör både kvinnor och män. Ännu lever alldeles för många stockholmare i skuggan av hot och förtryck. Den rödgrönrosa majoritetens satsningar mot hedersvåldet, ekonomiska men framför allt politiska, är märkbart frånvarande. Ambitionsnivån i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck måste höjas.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i synen på kön, makt och sexualitet. Alla former av våld i relationer och könsrelaterat våld ska motverkas. Alla som drabbas av våld i nära relationer måste få adekvat hjälp.

För den som befinner sig i prostitution ska det finnas hjälp och stöd att ta sig ur sin situation. Allt fler personer som befinner sig i prostitution är utländska medborgare. Arbetet mot prostitution måste utgå ifrån insikten om att många av dem befinner sig i Sverige mot sin vilja och att nya typer av insatser kan behövas.

JÄMSTÄLLD ARBETSMARKNAD

- 125.** Genomför lönesatsning för kvinnodominerade yrken. En lönesatsning ska genomföras på stadens lärare och socialsekreterare. Att förbättra arbetsituationen och löneläget för kvinnodominerade akademikergrupper som socialsekreterare och lärare utgör är en viktig jämställdhetsreform.
- 126.** Förbättra möjligheterna till lönekarriär. Arbetsgivare i offentligt finansierad verksamhet ska vara förebilder i att förbättra möjligheterna till lönekarriär i kvalificerade kvinnodominerade yrken såsom lärare och socialsekreterare och yrken inom äldreomsorgen. Kompetens och vidareutbildning ska premieras i form av högre lön.
- 127.** Genomför årliga lönekartläggningar. För att minska risken för diskriminering ska staden aktivt verka för jämställda löner genom årliga lönekartläggningar och verkningfulla åtgärder om osakliga löneskillnader upptäcks.

- 128.** Stoppa återkommunaliseringarna. Staden ska inte återkommunalisera fungerande upphandlade verksamheter. Det innebär att mångfalden minskar och att Stockholm går miste om högkvalitativa alternativ.
- 129.** Rätt till heltid. Ofrivillig deltid är ett jämställdhetsproblem. Stockholms stad ska även fortsatt erbjuda sina anställda rätt till heltid.
- 130.** Genusanalys av stadens upphandlingsverksamhet. Staden ska genomföra en genusanalys av stadens upphandlingsverksamhet. I en genusanalys bör bland annat kartläggas hur stadens beslut på upphandlingsområdet skiljer sig med avseende på verksameters könskodning och könssammansättningen hos brukare, personal och företagsledning. Det bör också mätas om stadens agerande har förändrats över tid.
- 131.** Inför en visselblåsfunktion, som omfattar sexuella trakasserier på stadens alla arbetsplatser. Staden som arbetsgivare är inte immun mot sexuella trakasserier. Därför behöver det bli lättare för alla anställda att anonymt rapportera missförhållanden och sexuella trakasserier på arbetsplatsen.

BEKÄMPA HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

- 132.** Handlingsplan och kartläggning av hedersförtryck. För att tydliggöra ansvaret i arbetet ska Stockholms stad ha en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Staden ska också genomföra en ny kartläggning av förekomsten av hedersförtryck för att öka kunskapen om problemet.
- 133.** Arbetet mot hedersförtryck ska ges ökade resurser. Fortbildning av personal, ökade möjligheter till samverkan mellan stadsdelarnas socialtjänst, Origo, skola, civilsamhälle och polis är frågor som ska prioriteras. Socialtjänstens arbete mot hedersförtryck är viktigt och genomförda insatser måste kontinuerligt utredas och kvalitetssäkras. Kunskapscentret Origo har sedan verksamhetens start utgjort en värdefull resurs i arbetet mot hedersvåldet, och ska ha ökade resurser.
- 134.** Stockholms skolor ska arbeta strategiskt mot hedersrelaterat våld och förtryck. Utbildningsförvaltningen ska ta fram en handlingsplan för arbetet mot hedersförtryck med konkreta och kraftfulla åtgärder. Alla skolor ska utifrån den ta fram lokala handlingsplaner och all skolpersonal ska aktivt arbeta med att identifiera elever som lever under hedersförtryck. Skolledningen ansvarar för att skolan erbjuder tydliga insatser för att hjälpa utsatta elever och att det i skolans värdegrund är självklart att alla elever har rätt att leva i frihet. Unga som lever i hederskultur ska kunna fångas upp och erbjudas stöd genom ett tätt samarbete med för avsikten relevanta organisationer.

ARBETET MOT VÅLD I NÄRA RELATIONER

- 135.** Staden behöver fler skyddade boenden. Ingen ska behöva leva med våld i hemmet eller under hedersförtryck. Staden ska upparbeta kontakt med befintliga nätverk för förmedling av skyddade boenden i andra kommuner.
- 136.** Inför en omvänd kommunarrest, där relationsmisshandlare kan nekas tillåtelse att vistas i kommunen. Det är inte den utsatta som ska behöva flytta på sig.
- 137.** Ge extra stöd till kvinnojourer som tar emot personer med särskilda behov. Fler kvinnojourer ska bli tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Kvinnojourer

och skyddade boenden ska uppfylla grundläggande krav på tillgänglighet och användbarhet.

- 138.** Kvinnojourer för personer med ickebinärt genus. Kvinnojourer ska finnas också för ickebinära personer som utsätts för våld i nära relation samt för personer som utsätts för hedersförtryck.
- 139.** Bygg ut behandlingen för män som slår. För att bryta ett destruktivt mönster krävs ett brett och långsiktigt arbete där både förebyggande insatser, polisiära åtgärder, stöd till offren och behandling av gärningsmännen ingår.
- 140.** De kommunala bostadsbolagen ska ansluta sig till projektet Huskurage, som är en samverkan mellan fastighetsägare och polisen mot våld i nära relationer, där man tillhandahåller instruktioner för hur exempelvis boende och personal kan uppmärksamma och agera när man misstänker våld i nära relationer.

MOTVERKA PROSTITUTION

- 141.** Inrätta exitprogram för prostituerade. Det måste bli lättare att få hjälp och stöd med att ta sig ur prostitution. Staden ska inrätta ett exitprogram för prostituerade.
- 142.** Ungdomsjouren ska arbeta uppsökande mot unga som utsätts för människohandel och prostitution. Stockholms stad ska tillsammans med polisen uppmärksamma, och motarbeta, riskerna för att ensamkommande och nyanlända barn dras in i prostitution.

En liberal politik för stadsutveckling

Att ha en bostad är grundläggande för att kunna ha makt över sitt eget liv. Stockholm ska vara en tät och levande stad dit fler människor kan söka sig från alla världens hörn för att förverkliga sina drömmar. Liberalernas stadsutvecklingspolitik gör detta möjligt genom att vi bygger för att fler människor ska kunna bo, studera och arbeta i Stockholm.

Fler människor än någonsin tidigare flyttar till Stockholm. Bostadsbristen är en av de viktigaste utmaningarna att lösa för att Stockholm ska kunna fortsätta att utvecklas.

Därför är högre mål för bostadsproduktionen en av Liberalernas viktigaste frågor.

Stockholm ska växa med en god blandning av upplåtelseformer i hela staden. De regler och lagar som i dag sätter käppar i hjulet för bostadsbyggande i Stockholm måste ändras och anpassas utifrån storstadens villkor. Stockholm ska vara en hållbar, dynamisk, vacker och öppen stad även om 20, 50 och 100 år.

När staden växer snabbt ska ny byggnation planeras väl. Samhällsfunktioner som arbetsplatser, skolor, äldreboenden, LSS-boenden, förskolor och infrastruktur måste planeras samtidigt som nya bostäder. Vi vill att stadsplaneringen ska utgå från områdesplanering som möjliggör en mer genomtänkt stadsutveckling.

Det ska vara enkelt för människor att röra sig dit de vill. Därför behöver vi en offensiv utbyggnad och upprustning av kollektivtrafiken, gångstråken och cykelbanorna liksom ett kapacitetsstarkt vägnät. En liberal politik för ett hållbart Stockholm innebär en tät och grönskande stad som ger goda förutsättningar för människor att leva sina liv efter sin egen vilja.

FLER BOSTÄDER

- 143.** Påbörja minst 44 000 bostäder mellan 2018 och 2022. Minst hälften av dessa bostäder ska vara ettor och tvåor. Fram tills dess att bostadskrisen har minskat måste staden planera för att minst 11 000 bostäder ska byggas årligen.
- 144.** Stadens bostadsbolag ska ta ett särskilt ansvar över att skapa fler mindre och billigare lägenheter som är tillgängliga för människor med låg inkomst.
- 145.** Rensa upp bland byråkratiska byggnormer. Många lägenheter i attraktiva lägen som finns idag hade inte fått byggas med rådande byggnormer. Reglerna måste göra större åtskillnad mellan byggnation i glesbygd och efterfrågade centrala lägen i stadsmiljö. För att åstadkomma en förbättring behöver byggreglerna gällande bland annat bullernormer och boendestandard förenklas.
- 146.** Fler påbyggnader på befintliga hus. Påbyggnader kan skapa mervärden i stadsmiljön och leda till att tätheten ökar. Dessa ska uppföras på genomtänkta sätt som utnyttjar ytan effektivt samtidigt som de passar väl in i miljön.

- 147.** Stockholm måste bygga fler studentbostäder. I väntan på fler permanenta studentbostäder ska staden skapa tillfälliga bostäder för studenter, exempelvis i tillfälligt tomma fastigheter eller genom att köpa in flyttbara bostadsmoduler som kan stå på ledig mark i väntan på permanent bebyggelse.
- 148.** Ändra systemet för hyressättning. Vi vill att bruksvärdessystemet utvecklas så att konsumentens efterfrågan syns bättre i hyresnivån. Det är till exempel rimligt att lägenheter i mycket attraktiva lägen har högre hyra. Om hyressättningen speglar konsumenternas önskemål kan det också hjälpa till att skapa en större mångfald i utbudet och bättre ekonomiska förutsättningar för fler nya hyresrätter.
- 149.** Fri hyressättning i nybyggda hus. För helt nybyggda hus vill vi tillåta att hyrorna sätts genom fria avtal mellan hyresvärderna och den som flyttar in. Detta ska kombineras med ett starkt besittningsskydd och indexreglerad uppräknings av hyran under hela perioden som hyresgästen bor kvar. Då blir det mer attraktivt att bygga hyresrätter, samtidigt som hyresgästen får stabila och förutsägbara villkor.

EFFEKTIVISERA PLANPROCESSEN

- 150.** Snabba upp planprocesserna. En av de största orsakerna till att det byggs för få bostäder i Stockholmsområdet är att planprocesserna är alltför långsamma. Därför behöver vi fler planhandläggare, bättre samarbete mellan kontoren och en riktad kvalitetssatsning för nyrekryteringen.
- 151.** Låt byggaktörer själva ta fram förslag på nya detaljplaner. Byggaktörsdrivna planprocesser breddar kompetensbasen och skapar incitament för att arbeta effektivt genom hela planprocessen.
- 152.** Inrätta innovationstävlingar. Staden ska peka ut ett antal områden som innovationszoner för framtidens bostadsbyggande. Där ska staden arrangera innovationstävlingar för att utmana byggaktörer att utveckla nya metoder för klimatsmarta, kostnadseffektiva, arkitektoniskt framstående och nyskapande bostäder.
- 153.** Skapa bättre förutsättningar för god konkurrens. Byggkostnaderna måste minska. Staden bör därför i ännu högre grad än idag markanvisa och planera på ett sätt som främjar konkurrens och möjliggör för mindre byggföretag och nya byggaktörer.

PLANERA BÄTTRE

- 154.** Planera områdesvis. Staden ska förändra sitt system till att först planera större generella områdesplaner som tar områdets helhetsbehov i beaktande. Det skapar bättre förutsättningar för att bygga stadsdelar som innehåller allt från bostäder till arbetsplatser, handel, skolor, äldreboenden, föreningslokaler och idrottsytor.
- 155.** Bygg bort otryggheten. Befolkade offentliga rum och urbana stråk bidrar till att förebygga brott och minska känslan av otrygghet. Bättre belysning, fler offentliga mötesplatser och öppna fasader, bättre skötsel av det offentliga rummet samt utökad torghandel är exempel på åtgärder som kan skapa en än tryggare stad.
- 156.** Blanda boendeformer. Det ska vara möjligt att äga sitt boende, och hyra, i varje stadsdel. I de delar av Stockholm där hyresrätter är den dominerande upplåtelseformen ska staden fortsätta att ge möjlighet till och stödja de hyresgäster som vill friköpa sina

lägenheter. I innerstadsområden som domineras av bostadsrätter är omvandlingen avslutad. Nyproduktion av ägarlägenheter och bostadsrätter ska särskilt stimuleras i stadsdelar som domineras av hyresrätter. Stockholm bör få fler ägarlägenheter.

- 157. Fler stadskärnor.** Genom att skapa ordentliga stadskärnor på lämpliga platser även utanför tullarna kan den traditionella stenstadens kvaliteter med levande och varierande kvarter finnas i hela Stockholm. Vi vill därför se fler stadskärnor utanför tullarna, byggda i kvartersstruktur där varje kvarter får ett unikt innehåll och uttryck med levande näringsliv och samhällsservice.
- 158. Mer variation i stadsplaneringen.** Stockholms utveckling ska präglas av stora och små projekt utförda av olika byggaktörer för att få fram blandade arkitektoniska stilar. Staden ska också utlysa fler arkitekttävlingar för att få fram en större variation och ökad kvalitet i arkitekturen.
- 159. Bygg ihop stadsdelar.** Att bygga ihop stadsdelar ökar tillgängligheten, tryggheten, den sociala integrationen, och det ekonomiska utbytet mellan områden. Med en tätare struktur får framför allt Stockholms ytterstad starkare urbana kvaliteter. Det blir fler restauranger, ett mer levande gatuliv och en starkare känsla av trygghet.
- 160. Stadsutvecklingen ska vara feministisk.** När de fysiska rummen planeras ska ett av syftena alltid vara att skapa miljöer som främjar inkludering och motverkar härskande könsnormer. En viss grupps intressen eller beteendevanor får inte agera mall för hur staden ska prioritera gatuytan eller hur de offentliga miljöerna ska utformas. Därför är Liberalernas stadsplaneringspolitik feministisk, antirasistisk och inkluderande.
- 161. Utveckla vattennära lägen.** Vattnet är en av grundpelarna till Stockholms charm. Vi vill att fler bostäder, kaféer och restauranger planeras i vattennära lägen. Stadens nät av strandpromenader ska byggas ut och bli bättre sammanknutet. Stråkens utsikt mot vattnet ska bevaras.

UTVECKLA STOCKHOLMS SKÖNHET

- 162. Ta fram en arkitekturpolicy för Stockholm.** Stockholm ska ständigt utvecklas mot att bli en vackrare stad. Ny bebyggelse ska stå i samklang med varje områdes unika kulturvärden, såväl i stenstaden som i villaområdena. Vilket Stockholm vi vill bygga måste därför formuleras tydligt för att skapa tydliga och rättvisa riktlinjer för byggaktörer att arbeta med, och goda förutsättningar för bra arkitektur i hela staden.
- 163. Utveckla Stockholms unika karaktär.** Det centrala Stockholms karaktäristiska stadsbild där landmärken och enstaka byggnader bryter en annars relativt låg och jämn bebyggelse som avslöjar Stockholms topografiska förutsättningar ska bevaras i så stor utsträckning som möjligt. Kulturellt värdefulla byggnader ska inte rivas.
- 164. Värna Stockholms många vackra, välplanerade och uppskattade villa- och radhusområden.** Dessa områden utgör en mycket viktig del av stadens attraktivitet. Både som gröna, lummiga lungor och som boende med andra värden än stenstadens.
- 165. Kulturen ska finnas med i stadsplaneringen.** Förutsättningar för befintliga och framtida kulturverksamheter av olika slag bör beaktas vid ny- och ombyggnadsprojekt. Konstnärlig gestaltning ska finnas med tidigt i planeringen. Det är speciellt viktigt i nya stadsdelar.

- 166.** Högre hus har en naturlig plats i många av de täta områden som nu genomgår en intensiv utvecklingsprocess. När högre hus växer fram är det viktigt att de gör så i samklang med omkringliggande bebyggelse så att de blir en integrerad del av den kulturmiljö som redan existerar. Höga hus kan exempelvis byggas i områden som Värtaområdet, Liljeholmen, Kista och Hagastaden. Nya byggnader centralt i staden måste planeras på ett sätt som bevarar insynen till kulturhistoriskt viktiga byggnader.
- 167.** Riddarholmen ska utvecklas. Riddarholmen är underutnyttjad och kan med fördel förädlas med kaféer, badplatser och restauranger, inte minst vid Evert Taubes Terrass med utsikt över Riddarfjärden. Liberalerna vill också att staden utreder möjligheten att inrymma bostäder inom områdets bebyggelse. Denna unika del av Stockholm kan levandegöras genom att skapa folkliv, rörelse och badplatser.
- 168.** Alla byggprojekt ska utveckla Stockholms värden. Stoppa Nobel Center. Det förslag som nu ligger framme för Nobel Center kan få allvarliga konsekvenser på kulturmiljön och bör omedelbart stoppas. Planerna på att riva i Sturekvarteren bör också ändras, så att byggnaderna från 1800-talet bevaras, samtidigt som fler bostäder och ny tunnelbaneuppgång kan tillkomma.

EN GRÖNARE STADSPLANERING

- 169.** En tät stad behöver grönska i nya och förtätade kvarter. Fler gator ska kantas av träd och fler pocketparker ska anläggas. I samband med förtätning av ytterstaden bör det eftersträvas att trafikleder görs om till trädkantade gator och att gaturummet prioriteras om till förmån för gång och cykeltrafik. Grönområden och nedslitna parkytor ska rustas upp när det byggs nya bostäder. Målet bör vara ett träd för varje nybyggd bostad.
- 170.** Skapa fler möjligheter till urban odling. Urban odling medför flertalet positiva effekter för stadens ekosystem och är högt skattade av de som brukar dem. Många av stadens outnyttjade grönytor skulle kunna användas för urban odling. Vi vill låta stockholmarna få brukaravtal och arrendera odlingsområden på kommunal mark.
- 171.** Alla stockholmare ska kunna besöka naturreservaten. Vi vill skapa tillgängligare entréer till reservaten och göra det lättare att ta sig fram med tydlig skyltning och bra belysning. Funktionsnedsättningar ska inte vara ett hinder för att besöka stadens parker och naturreservat.
- 172.** Fler gröna tak och väggar. Gröna tak bidrar till att minska energianvändningen, rena luften från skadliga partiklar, dämpa buller, isolera värme och minska dagvattenavrinningen. Växtligheten på tak och väggar stödjer också Stockholms biologiska mångfald.
- 173.** Det ska finnas fler möjligheter att nyttja stadens vatten. Vi vill att det byggs fler båtplatser, sommarbryggor och gästhamnar. Angöringsplatser för kollektivtrafiken på vatten är speciellt prioriterad.

MINSKA KLIMATPÅVERKAN

- 174.** Använd miljövänligare byggteknik och bygg mer i trä. Vår teknologiska infrastruktur med närhet till tekniska universitet och vårt kalla klimat erbjuder unika möjligheter för att utveckla nya metoder för att bygga hus som kräver mindre uppvärmning. Stockholm

ska vara världsledande i teknik och kunskap kring passivhus. Trä behöver bli ett vanligare material vid nybyggnation.

- 175.** Öka andelen passiv- och plushus. Stadens fastigheter ska vara goda exempel på energieffektivisering vid ny- och ombyggnad. Andelen passiv- och plushus i stadens bestånd ska öka. Energiproduktionen genom solpaneler på stadens fastigheter måste också öka. För att ta till vara den elektriciteten som skapas av småproducenter behöver staden skapa smarta nät för överskottsenergi.
- 176.** Energieffektivisera stadens fastigheter. Att bygga och renovera fastigheter för minskad energianvändning är ett långsiktigt investeringsarbete för minskad klimatpåverkan.

STOCKHOLM - EN INKLUDERANDE STAD

- 177.** Stockholm ska höja byggtopot för LSS-bostäder i alla delar av staden. Den som är i behov av en omsorgslägenhet ska ha goda möjligheter att välja bostad. Tillgång till förskolor, skolor, idrottsytor, äldreboenden, gruppboende och LSS-bostäder ska redovisas tydligt redan i början av planeringen av nya bostadsprojekt. Varje stadsdel ska ha servicehus.
- 178.** Staden ska säkerställa att det finns god tillgång till tränings- och försökslägenheter för exempelvis missbrukare och personer med psykisk funktionsnedsättning.
- 179.** Gaturum och kollektivtrafik ska fungera för människor med funktionsnedsättning. Hinder för framkomligheten ska systematiskt inventeras och åtgärdas. Vi vill införa en gång- och tillgänglighetsmiljard för att göra Stockholms gatumiljö mera tillgänglig.
- 180.** Bygg fler kollektivhus. Kollektiva bostäder erbjuder ett unikt sätt att planera sitt boende på som uppskattas av många stockholmare. Vi ser gärna att fler kollektiva boenden planeras där privata lägenheter kombineras med kollektiva ytor.

TRAFIK OCH INFRASTRUKTUR FÖR EN LEVANDE STAD

- 181.** Inför en gång- och tillgänglighetsmiljard. Gående ska prioriteras i trafikplaneringen. Gående är den mest oskyddade trafikantgruppen och måste skyddas mot bilister och cyklister. Gångvägar ska så långt som det är möjligt separeras från cykelbanor. Vi vill genomföra en långsiktig investering för att göra det lättare att gå i Stockholm och samtidigt öka tillgängligheten för alla människor.
- 182.** Lättare att cykla. Cykelplanen som togs fram för att förbättra cykelmöjligheterna i staden ska kompletteras med fler tvärgående cykelvägar. Fler snabba cykelvägar som saknar avbrott ska också byggas mellan innerstaden och ytterstaden för att på ett bättre sätt tillgodose cykelpendlingen. Gående har fortsatt företräde.
- 183.** Bättre snöröjning. Snöröjningen är livsviktig för att stadens trafik ska fungera. Vi vill skapa möjligheter att temporärt ta in privatpersoner och mindre aktörer för att öka antalet snöröjare snabbt vid akuta situationer.
- 184.** Snöröjning och gatuunderhåll är viktiga för att minska fallolyckor utomhus. Risker i hemmiljön hos äldre med hemtjänstinsatser måste uppmärksammas för att minimera fallskadorna. Stockholm ska arbeta med jämställd snöröjning, där snöröjningen utgår från både kvinnors och mäns rörelsemönster och behov.

185. **Bättre förbindelser mellan stadsdelarna.** Många stadsdelar i Stockholm isoleras av stora vägar som byggdes efter modernistiska ideal. Vi vill att stadsdelar ska kopplas samman bättre. Samband kan skapas via bro, överdäckning, kollektivtrafik, gång-, och/eller cykelvägar.
186. **Utveckla kollektivtrafiken med medborgarens behov i centrum.** Bygg med mobiliteten som tjänst och involvera fler transportsätt. Liberalerna vill se utbyggt tunnelbanenät, pendeltågsnät, spårvagnstrafik och övrig spårbunden trafik.
187. **Bygg parkbroar och sociodukter.** De bidrar till stadens ekologiska mångfald och skapar unika miljöer som bjuder in till promenader.
188. **Fler överdäckningar.** Att bygga över trafikleder och skapa fler tunnlar bidrar till en bättre miljö och kan skapa nya ytor för byggnation och rekreation. Tyngre belastade trafikleder centralt ska i högsta möjliga mån planeras som underjordiska.
189. **Gräv ned Centralbron.** Centralbron innebär att en motorled går rakt igenom några av stadens mest värdefulla kulturmiljöer och den ska därför istället förläggas i tunnel.
190. **Bygg Österleden från Norra Djurgårdsstaden till Nacka,** så att Stockholm får en ringled. En östlig förbindelse bör i första hand finansieras genom vägavgifter.
191. **Trängselskatten måste bli mer dynamisk** med en högre grundavgift, där en betydligt högre taxa tas ut vid trafiktopparna än vid lågtrafik.
192. **De allmänna kommunikationerna ska vara utformade och fungera så att de är tillgängliga och användbara för personer med funktionsnedsättning.** Det kommer samtidigt alltid att finnas personer som helt eller i vissa situationer, eller på vissa sträckor, har behov av färdtjänst. Fungerande och trygg färdtjänst måste kvalitetssäkras och kundval måste finnas.
193. **Öka framkomligheten** genom att höja parkeringsböterna för fordon som parkerar i kollektivtrafikkörfält och cykelfält. Felparkerade fordon ska skyndsamt forslas bort för att säkra framkomligheten för kollektivtrafiken och cyklister.
194. **Gör det lättare att handikapparkera** – avskaffa tretimmarsregeln. Den tretimmarsregel som de rödgröna har infört innebär att människor med parkeringstillstånd för rörelsehindrade i många fall blivit begränsade till tre timmars parkering åt gången. Det har skapat allvarliga problem för människor med funktionsnedsättning och i många fall inneburit att de valt att få böter för att kunna parkera. Avgiften för parkering på parkeringsplatser för rörelsehindrade ska tas bort.
195. **Fler bilpooler och lägre avgift för MC-parkering.** Färd sätt som minskar trängseln och orsakar mindre utsläpp ska främjas. För att främja användningen av bilpooler bör staden planera för bilpoolsplatser i nya områden och verka för att det ska bli möjligt att reservera parkeringsplatser för bilpoolsbilar.
196. **Stockholms trafikproppar måste lösas.** Ombyggnationer av flaskhalsar i trafiken måste prioriteras i syfte att förbättra framkomligheten för både bussar och bilburen trafik. Ett exempel på en sådan trafikpropp är Brommaplan.

- 197.** Ge staden i uppdrag att utföra konsekvensanalyser och samverka för att undvika infarkter i Stockholmstrafiken.
- 198.** Skapa förutsättningar för framtidens samåkande – i form av självkörande bilar, bussar och drönartaxi. De kommande åren kommer världen att genomgå en revolution i persontransporten. Självkörande bilar och drönartaxi kan snart vara integrerade delar i Stockholms trafik. Stockholm ska vara föregångare för dessa tekniker genom att snabbt se till så att regelverk som tillåter drönartaxi och självkörande bilar tas fram.
- 199.** Tillgänglighetssamordnare. Arbetet med att göra staden tillgänglig för alla människor måste stärkas. Därför vill vi inrätta en specifik tjänst som samordnar arbetet med att förbättra Stockholms tillgänglighet.
- 200.** Bättre tillgänglighet till och från kollektivtrafiken. Tillgängligheten för fotgängare måste prioriteras högre, speciellt till och från kollektivtrafiken. Vid snöfall ska trottoarer prioriteras vid snöröjningen.

Liberal miljö- och klimatpolitik

Försvaret av varje människas rättigheter är liberalismens fundament. Miljöförstöring inkräktar direkt på människors rätt till hälsa och frihet. Därför är miljöpolitiken ett viktigt område för oss.

Ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling är förutsättningar för varandra. För att möta miljö- och klimatutmaningarna behövs ny teknik, nya företag och en effektivare hushållning av naturresurser. Liberal miljöpolitik är tillväxtvänlig, teknikpositiv och utvecklingsinriktad.

Kampen för klimatet är vår tids ödesfråga. För att vi ska klara tvåprocentmålet krävs det att utsläpp av växthusgaser minskar kraftigt under kommande år. Senast 2040 ska Stockholms stad vara helt klimatneutral. För att uppnå dessa mål behöver staden ta ett större ansvar för att den egna verksamheten är klimatneutral, samtidigt som allt tillsynsarbete ska utgå från principen om att den som orsakar utsläpp också ska betala för den skada som den åsamkar.

Frisk luft, rent vatten och en giftfri miljö är nödvändiga för god hälsa och livskvalitet. Närheten till naturen gör staden attraktiv. För att Stockholms vatten och natur ska bevaras krävs det att vi värnar den biologiska mångfalden och upprätthåller gröna förbindelser för stadens ekosystem.

Miljöpolitiken måste bygga på åtgärder som faktiskt skapar en hållbar miljö - inte på symbolpolitik som dövar vårt samvete. De som förbrukar våra gemensamma resurser ska betala för det. Varje människa ska ges möjlighet att ta ansvar för hur hen i sin vardag bidrar till en hållbar samhälls- och miljöutveckling.

FÖRBÄTTRA STOCKHOLMS MILJÖ

- 201.** Investera i högre vattenkvalitet. För att klara kraven i EU:s vattenvårdsdirektiv måste Stockholm avsätta medel för att stärka både ekologisk och kemisk status i de vattendrag och sjöar som staden har särskilt ansvar för.
- 202.** Inventera växt- och djurliv kontinuerligt för att värna den biologiska mångfalden. Östersjön är ett område som har stora problem med den biologiska mångfalden. Det finns flera arter som på grund av överfiske, övergödning och av andra orsaker är starkt hotade. För att kunna bevara och främja den biologiska mångfalden i Stockholms skärgård är det grundläggande att arterna inventeras kontinuerligt.
- 203.** Motverka spridningen av miljöskadliga ämnen i Mälaren och Östersjön. Säker dricksvattenförsörjning och god avloppsrening är högprioriterade frågor. Mälaren är regionens viktigaste vattenkälla och behöver därför särskilt skydd. Spridningen av ämnen som övergöder och smutsar ner vattendrag, insjöar och Östersjön måste motverkas.
- 204.** Inför miljöavgift för dubbdäck. Användningen av dubbdäck måste avgiftsbeläggas för att andelen skadliga partiklar i luften ska minska. Dessa åtgärder kräver lagändring och Stockholms stad ska verka aktivt för att en sådan kommer till stånd.

FOSSILFRI STAD 2040

- 205. Stadens egna bilar och arbetsfordon ska vara klimatneutrala. Att använda fordon som drivs av fossilbränsle är oförenligt med att leda arbetet för en klimatneutral fordonsflotta.
- 206. Dubblera antalet laddstolpar. Staden ska medverka till att förbättra infrastrukturen för elbilar genom att bygga fler laddningsstolpar. Fram till 2022 ska antalet laddningsstolpar i staden fördubblas.
- 207. Inrätta en elbilskommission. Den ska ha som uppgift att samordna arbetet mellan myndigheter, förvaltningar, elbolag och branschorganisationer och föreslå nödvändiga förändringar för att skapa förutsättningar för en fossilfri stad.
- 208. Fler bilpooler. Underlätta för skapandet av bilpooler. Bilpooler ska främjas genom att de erbjuds särskilda parkeringsplatser.
- 209. Satsa på miljövänlig biogas. Hushåll och fastighetsägare ska uppmuntras till att installera matavfallskvarnar. Det kan ske genom hyr- eller köpsystem som gör att hushållen kan få en avfallskvavn installerad.

HÅLLBAR KONSUMTION

- 210. Stärk tillsynen av skadliga kemikalier. Barn är särskilt känsliga för skadliga kemikalier och därför är det viktigt att möbler och leksaker inte innehåller skadliga kemikalier.
- 211. Fler mobila miljöstationer. De mobila miljöstationerna, bestående av fordon som samlar in farligt avfall, behöver utvecklas och utökas. De ska komma till varje upphämningsplats samma dag varje månad.
- 212. Staden ska införa mini-återvinningscentraler, där även den som inte har bil kan lämna in exempelvis grovsopor och elskrot, som ett komplement till de ordinarie återvinningscentralerna.
- 213. Prioritera återvinningen av farligt avfall. Att lämna grovsopor vid återvinningscentraler ska även i fortsättningen vara gratis. För att hindra ökad spridning av kvicksilver ska särskilda insatser göras för att öka återvinningen av lågenergilampor och annat elskrot som innehåller kvicksilver.
- 214. Stockholmarnas matavfall ska samlas in genom modern optisk sorteringsteknik och avfallskvarnar där det passar. Infrastrukturen för att omvandla avfallet till biogas måste byggas ut. På sikt borde systemet med optisk sortering även omfatta återvinning av till exempel metall, plast, tidningspapper och kartong.
- 215. Återvinn matavfall. Minst 70 procent av matavfallet från hushåll, restauranger, storkök och kommunala verksamheter ska återvinnas 2020.
- 216. Avskaffa fjärrvärmemonopolet. Det skulle innebära att fler företag skulle få möjligheten att leverera värme och konkurrens skulle ge rum åt nya innovationer och lösningar.
- 217. Samordna leveranserna av gods. Staden ska gå i bräschen genom att tillsammans med landstinget samordna sina leveranser. Samtidigt bör staden stödja samordning av näringslivets transporter, till exempel genom att skapa utrymme för omlastningscentraler.

Social trygghet

I Liberalernas Stockholm ska alla ha tryggheten och friheten att forma sitt eget liv. Oavsett vilka vi är, var vi kommer ifrån, eller vad som har hänt på resan hit, ska vi själva kunna välja vår framtid. För oss liberaler är det självklart att Stockholm ska erbjuda alla människor skydd, stöd och nya livschanser.

Barn som växer upp i utsatta familjer, med våld eller missbruk i hemmet, ska få hjälp att skapa sig en bra framtid. Ensamkommande flyktingbarn måste få bra hem med goda uppväxtvillkor. Vuxna med missbruk ska få hjälp att ta sig ur sitt beroende. Den som lever i hemlöshet ska få en väg tillbaka till ett eget fast boende. Att ha ett arbete och att kunna försörja sig själv ger trygghet och frihet att växa. Den som inte kan försörja sig själv ska få hjälp att gå från bidrag till självförsörjning.

Personer med funktionsnedsättning ska ha friheten att leva som andra. Regeringens och stadshusmajoritetens politik har inneburit nedskärningar av insatserna till personer med funktionsnedsättning. Liberalerna kommer alltid att värna rätten till stöd och service för personer med funktionsnedsättning.

För att kunna hjälpa dem som behöver stöd måste det finnas bra personal som har tid och som vill stanna kvar på sin arbetsplats. Tyvärr präglas socialtjänsten av en hög personalomsättning. Socialsekreterarna måste få högre lön, bättre stöd och större möjligheter till karriärutveckling.

Fritidsverksamheten ska utgöra en lugn och trygg miljö efter skoldagen med tydliga värderingar. Fritidsgårdarna måste vara lika välkomnande för tjejer som för killar, och inte acceptera kränkande beteende.

TRYGGHET FÖR VARJE INDIVID

- 218.** Värna rätten till personlig assistans. Regeringens åtstramningar drabbar de svagaste. Se över LSS och värna rätten till personlig assistans. Rätten till ledsagning och kontaktperson måste stärkas.
- 219.** Låt äldre behålla sin personliga assistans. Liberalerna säger nej till det förslag som regeringens utredare har lämnat om att man inte längre ska få personlig assistans när man fyller 80. Alla stockholmare har rätt till den hjälp man behöver.
- 220.** Höj socialsekreterarnas löner. För att vända krisen inom socialtjänsten behöver lönerna för erfarna socialsekreterare höjas och arbetsvillkoren förbättras. Möjligheterna till handledning och stöd måste bli bättre.
- 221.** Bostad först ska prioriteras i arbetet mot hemlöshet. Detta innebär att en person i hemlöshet ska kunna få ett boende utan krav på drogfrihet. Utgångspunkten är att först få ett tryggt boende och sedan ska personen få det stöd som behövs för att boendet ska fungera.
- 222.** Nej till tiggeriförbud. Fattiga EU-medborgare ska skyddas från att utnyttjas, och Stockholm och Sverige ska driva på för att hemländerna ger sina utsatta medborgare drägliga levnadsvillkor. Svensk lag ska gälla lika för alla.

- 223.** Bättre stöd till människor längst bort från arbetsmarknaden. Många söker sig till Stockholm för att arbeta, utan att hitta jobb. Stödet till dagverksamheten Crossroads bör öka och Arbetsförmedlingens insatser intensifieras så att verksamheten kan växa.

TIDIGA SOCIALA INSATSER FÖR BARN OCH UNGA

- 224.** Bättre skydd för barn i utsatta familjer. Barn i familjer där det förekommer missbruk, psykisk ohälsa eller våld måste bli sedda och få bättre stöd. Barnperspektivet måste stärkas i socialtjänsten.
Bekämpa den psykiska ohälsan bland barn och unga. Samarbetet mellan skolan, socialtjänsten och landstinget måste fungera bättre. Inför psykiska hälsokontroller i skolan och erbjud elever självmedvetandeträning (YAM). Fortsätt utbyggnaden av första linjens psykiatri med kuratorer och psykologer på vårdcentraler och barn- och ungdomsmedicinska mottagningar (BUMM). Korta köerna till barn- och ungdomspsykiatrin.
- 225.** Upprätthåll 48-timmarsregeln. Barn eller ungdomar som begått brott eller påträffas berusade eller narkotikapåverkade ska inom 48 timmar kallas till polis och socialtjänst tillsammans med föräldrar eller annan vårdnadshavare.
- 226.** Sätt in insatser tidigt. Socialtjänsten måste ingripa tidigt när barn och unga hamnar i kriminalitet eller missbruk. I värsta fall måste barn och unga som begår våldsbrott för sin egen och andras säkerhet omhändertas och flyttas ut ur sin lokalmiljö.
- 227.** Barn har samma rätt till hjälp oavsett stadsdel. I dagsläget reagerar myndigheterna senare när barn i ytterstaden hamnar i brott eller missbruk. Det kan vi liberaler aldrig acceptera. Alla barn har rätt till en bra uppväxt.
- 228.** Hjälp personer som vill hoppa av ett liv i brott. Sociala insatsgrupper syftar till att stödja ungdomar och unga vuxna som vill lämna ett kriminellt liv. Tyvärr är köerna långa. Det är olyckligt om man inte lyckas nå unga personer när de är motiverade att förändra sitt liv. Därför måste köerna till insatsgrupperna minska. Sociala insatsgrupper ska införas i alla stadsdelar.

FRITIDSVERKSAMHET FÖR UNGA

- 229.** Alla fritidsgårdar ska erbjuda läxhjälp. Fritidsgårdar ska erbjuda en plats där alla oavsett situation i hemmet kan göra sina läxor.
- 230.** Se barn i riskzon. Personal på fritidsgårdar och skola ska samarbeta kring barn i riskzon och samverka med som polisen, fältassistenter och socialtjänsten.
- 231.** Fritidsgårdar ska vara tillgängliga för alla. Lokaler ska vara fysiskt tillgängliga för ungdomar med funktionsnedsättning. Alla ska kunna känna sig delaktiga och ha möjlighet att påverka.
- 232.** Samordna skol- och fritidsgårdslokaler. Samordnande av skollokaler och fritidsgårdslokaler kan spara både resurser och skapa ett naturligt band mellan skol- och fritidsgårdspersonal.

- 233.** Återinför fritidspengen. Alla barn ska kunna delta i kultur- och idrottsverksamhet. Ge barn i familjer med försörjningsstöd en fritidspeng som de kan använda till att utöva en idrott eller ägna sig åt kultur.

FRÅN BIDRAG TILL JOBB

- 234.** Försörjningsstöd ska så långt som möjligt vara förknippat med motprestation. Exempelvis genom att aktivt söka arbete på jobbtorgen, göra praktik, ta ett tillfälligt jobb eller gå en SFI-utbildning.
- 235.** Pröva Trelleborgsmodellen. Trelleborgsmodellen syftar till att hanteringen av ansökningar om försörjningsstöd så långt som möjligt automatiseras. Därmed har personalen tid att fokusera på att hjälpa personer med försörjningsstöd tillbaka i egen försörjning, istället för att fylla i papper.
- 236.** Hembesök av socialtjänsten. Ekonomiskt bistånd ska alltid gå till de personer som verkligen är i behov av offentligt stöd. Ett sätt för socialtjänsten att få en korrekt bild av den sökandes situation ska kunna vara att genomföra hembesök. Medverkar inte personen till sin egen utredning genom att inte tillåta hembesök, ska detta påverka möjligheten till fortsatt försörjningsstöd.
- 237.** Fler ska gå från psykisk ohälsa till arbete. För att fler personer med tidigare psykisk ohälsa ska kunna komma tillbaka till att arbeta måste jobbtorgen, individens vårdkontakter och rehabilitering bättre samlas kring individens behov och möjligheter.

MOTVERKA SOCIAL ISOLERING

- 238.** Bryt ofrivillig ensamhet. Social isolering är ett hälso- och ett samhällsproblem. Politiken kan och ska inte ordna människors sociala relationer men kan motverka ofrivillig ensamhet.
- 239.** Bygg för gemenskap. Trygghetsboenden för äldre, kombinerade äldre- och ungdomsboenden och kollektivhus är boendeformer som främjar gemenskap och motverkar social isolering.
- 240.** Låt civilsamhället hjälpa. Föreningsliv och frivilligkrafter kan motverka social isolering i människors hem, i omsorgen och inom sjukvården. Volontärverksamhet ska uppmuntras. Så kallade idéburna-offentliga partnerskap kan prövas.

Liberal politik för en tryggare stad

Den som är otrygg är inte fri. En viktig del av vår frihet är att vi inte behöver begränsa vår vardag för att vi känner oss otrygga. Vetskapen om att polisen finns när det behövs, och har resurser att komma när det verkligen krävs, bidrar till makten över den egna tillvaron. Att den stad där vi bor och vistas är trygg, är grunden för att vi alla ska kunna leva våra liv som vi vill.

De senaste åren har det dödliga våldet ökat i Stockholm. Våldet skapar tragedier och påverkar samhället i stort. Och runt om i hela staden har människors känsla av otrygghet ökat. Varken majoriteten i Stockholm eller regeringen har agerat med tillräcklig kraft. Vi vill vända trenden genom att stärka rättsstatens förmåga till skydd i hela vår stad – och genom att stärka samhällets skydds nät, så att vi kan gå framåt tillsammans.

Liberalerna driver på, både på nationell och lokal nivå, för fler poliser och en mer närvarande rättsstat som kan garantera tryggheten och friheten för oss alla. Under tiden vill vi anställa trygghetsvakter som kan hjälpa till med att skapa närvaro och synlighet där behoven är stora. När vi i kollektivtrafiken utsätts för otrygga situationer har vi möjlighet att ringa till SL:s trygghetsjour - vi vill inrätta en liknande trygghetsjour i centrummiljöer, som företagare och andra kan ringa vid akuta problem.

Trygghet handlar även om vardagliga saker. Att soptunnorna i parken är tömda, att belysningen fungerar och att klotter saneras fort. Det här har majoriteten inte prioriterat tillräckligt högt; antalet anmälningar om klotter har ökat kraftigt under mandatperioden och klottret har inte sanerats i tid. Vi vill skärpa upp arbetet.

För att vår stad ska vara en tryggare plats så måste vi skydda unga från att dras in i kriminalitet. Vi vill investera i skolan och stärka det sociala skyddsnetet, så att vi minskar grogrunden för utanförskap bland de unga som befinner sig i en utsatt miljö.

Alla människor i vår stad ska ha lika möjligheter att känna trygghet, frihet och att kunna ta makten över sitt eget liv. Det kämpar vi liberaler för.

- 241.** Inför kommunala trygghetsvakter. Som ett komplement till polisen ska trygghetsvakter anställas för att öka tryggheten på särskilt brottsdrabbade platser i staden.
- 242.** Fler poliser. Lönerna för poliser ska höjas så att fler poliser vill stanna kvar och komma tillbaka till yrket.
- 243.** Fler kameror på otrygga platser. Övervakningskameror, rätt använda och med en avvägning mellan intressena av integritet och brottsbekämpning, är ett viktigt verktyg för att minska brottsligheten. Polisen bör under en begränsad tid i samband med särskilda händelser kunna sätta upp övervakningskameror utan att i förhand få andra myndigheters tillstånd.

- 244.** Inför en trygghetsjour. Vi vill inrätta en stadsövergripande trygghetsjour, dit lokala handlare och boende kan vända sig för att tillfälligt öka närvaron av ordningsvakter vid större ordningsstörningar.
- 245.** Ett samlat arbete mot nyrekrytering till kriminella miljöer. Polisen vittnar om att kriminella grupper försöker värva medhjälpare bland barn och unga. Staden behöver ta fram ett samlat program för hur samhället kan minska risken för att barn och unga mellan 10 och 24 år dras in i kriminalitet.
- 246.** Ett starkare arbete mot extremism och radikaliserings. Stockholms stad måste ha ett tydligt arbete för att minska risken för att våldsbejakande miljöer i staden växer. Alla anställda som möter människor ska ha kunskap om hur man ska agera om man kommer i kontakt med våldsbejakande extremism. Staden ska arbeta nära tillsammans med staten och de rättsvårdande myndigheterna.

TRYGGA FYSISKA MILJÖER

- 247.** Genomför en trygghetsinventering av staden. Stadens fysiska miljö ger i sig ibland upphov till otrygghet och brottslighet. För att systematiskt gå igenom dessa miljöer ska staden genomföra en trygghetsinventering med syfte att bygga bort stadens alla otrygga platser.
- 248.** En trygghetsmiljard. Staden ska genomföra en långsiktig investering för att öka tryggheten i staden. Genom att avsätta 100 miljoner per år i tio år vill vi se ett ordentligt lyft för trygghetsfrågorna.
- 249.** Platssamverkan för ökad attraktivitet och trygghet. Vi vill utveckla stadens trygghetsskapande arbete och i samverkan med civilsamhället, företag och övriga aktörer genomföra lokal platssamverkan för att utveckla attraktiva och trygga stadsdelar i hela Stockholm. När offentlig och privat sektor samverkar lokalt skapas ett helhetsansvar för platsen som gör det möjligt att snabbt komma tillrätta med otrygghet och istället göra platsen mer attraktiv för människor att bo och vistas i.
- 250.** Tryggare miljöer i kollektivtrafiken. Utformningen av gator, torg, perronger och tunnelbanestationer spelar stor roll för tryggheten. Gångvägar, tunnlar och entréer till tunnelbana och busshållplatser ska vara hela, rena och ljusa.
- 251.** 24-timmarsgaranti mot klotter. Majoriteten har tyvärr valt att inte se till att 24-timmarsgarantin mot klotter efterlevs i staden. Saneringen dröjer för länge, och under tiden upplever människor att det är skräpigt och otryggt. Vi vill återinföra 24-timmarsgarantin för borttagning av klotter i stadsmiljön. Privata fastighetsägare ska kunna ansluta sig till 24-timmarsgarantin så att mer klotter kan saneras samtidigt.
- 252.** Trasig belysning ska åtgärdas inom 24 timmar. Staden ska upprätta en 24-timmarsgaranti för att byta ut trasig belysning och tömma fulla papperskorgar.
- 253.** Trygga och snygga parker. Stockholms parker ska hållas i gott skick, vara väl upplysta och buskage ska regelbundet ansas. En ökad skötsel av stadens parker är särskilt viktigt när befolkningen växer och slitaget och nedskräpningen ökar.

Liberal politik för en bättre äldreomsorg

I Liberalernas Stockholm är vi individer hela livet. Ju längre vi lever, desto mer olika blir vi. Även när vi behöver stöd och hjälp från andra har vi rätt till respekt för våra behov, våra livsval och våra intressen.

Ingen ska behöva bli rädd för att bli gammal. Alla ska ha möjlighet att få komma till ett tryggt och anpassat boende när man vill och behöver. Dagens bostadsbedömningar är för restriktiva. 2017 fick 43 procent av de som ansökte om plats på servicehus avslag, samtidigt som det stod platser tomma. Majoriteten lovade före valet att satsa på servicehusen men har istället fortsatt lägga ner platser. Vi vill att alla över 85 år som så vill ska få flytta till äldreboende.

Fram till 2030 förväntas antalet personer över 65 år i Stockholm öka med 36 procent. Därför måste vi redan nu planera för framtidens äldreboenden. Det gäller särskilt eftersom många av dagens äldreboenden är slitna och i behov av att renoveras eller ersättas.

Personal som har tid för den äldre och som vill stanna kvar och utvecklas inom yrket är avgörande för en bra hemtjänst. Med ny teknik inom hemtjänsten, på brukarens villkor, kan den äldre klara fler delar av det dagliga livet själv.

I Liberalernas Stockholm är det alltid den enskilde som bestämmer över sitt liv, inte politikerna. Liberalerna försvarar äldres rätt att välja boende och hemtjänst, medan regeringen vill inskränka valfriheten. Valfrihet måste gå hand i hand med skärpta kvalitetskrav.

Ofrivillig ensamhet förmörkar ålderns höst. Det måste vara lätt att hitta mötesplatser och umgås med andra – året om och i alla delar av staden. Och självklart ska man kunna hålla kontakten med släkt och vänner över internet på äldreboendet.

Det är viktigt att känna sig behövd. Många äldre gör insatser för andra äldre, inom föreningslivet och annan frivilligverksamhet. Utan alla dessa äldre skulle samhället inte fungera. Föreningsliv och aktiviteter ska uppmuntras och stödjas.

RÄTT TILL ÄLDREBOENDE

- 254.** Rätt till äldreboende för alla över 85 år. Många är oroliga för att inte kunna få flytta till ett bra och anpassat boende när man blir gammal. Därför ska alla äldre över 85 år som så vill få flytta till servicehus eller vård- och omsorgsboende. Det ska även finnas god tillgång till senior- och trygghetsboenden.
- 255.** Riv inget boende utan att ersätta det. Ett antal äldreboenden har omvandlats eller rivits utan att det funnits något nytt boende på plats. Det leder till att det finns färre platser än planerat.
- 256.** Bygg morgondagens äldreboenden. Framtidens äldreboenden måste kunna anpassas efter förändrade behov. Prova att bygga levande kvartersmiljöer där äldreboenden blandas med studentbostäder, förskolor och vanliga bostäder.

- 257.** Internetuppkoppling på alla äldreboenden är självklart för att kunna hålla kontakt med släkt och vänner. Digitala tjänster och ny teknik ska självklart vara tillgängliga för teknikovana och för personer med funktionsnedsättning.

HÖJD KVALITET INOM ÄLDREOMSORGEN

- 258.** Bättre villkor i hemtjänsten. Större möjligheter till karriärutveckling får fler att vilja stanna kvar i hemtjänsten. Kompetens och vidareutbildning ska premieras i form av högre lön.
- 259.** Bättre villkor för biståndshandläggare. Skickliga biståndshandläggare krävs för att äldre ska få den hjälp de behöver. Lönen för biståndshandläggare behöver höjas och karriärtjänster för erfarna biståndshandläggare bör införas. Handläggarna bör få större möjlighet att specialisera sig, exempelvis inom ett visst funktionshinder.
- 260.** Stöd civilsamhället. Föreningsliv och aktiviteter ska uppmuntras och stödjas. Pensionärsorganisationer gör viktiga insatser för de äldre. Personer som har fyllt 65 bör bjudas in att träffa dessa och ta del av deras erbjudanden. Pensionärsorganisationer bör få stöd att organisera aktiviteter, utflykter och trygghetsringningar.
- 261.** Förbättra demensvården. Personal inom demensvården måste få fortbildning inom demens och olika yrkesgrupper i kommun och landsting måste samarbeta kring den äldre. Anhöriga måste få hjälp att förstå sjukdomen och att träffa andra anhöriga i samma situation. Stödet till yngre dementa och deras anhöriga brister idag och måste förbättras.
- 262.** Inför "leva livet-kontrakt" i äldreomsorgen. Du ska kunna fortsätta leva ditt liv även när du behöver andras hjälp. Ett "leva livet-kontrakt" innebär att äldreomsorgen lovar att så långt som möjligt respektera dina livsval och intressen.
- 263.** Bättre mat inom äldreomsorgen. För många äldre är måltiden en av glädjestunderna på dagen. Samtidigt är undernäring bland äldre ett stort folkhälsoproblem. Såväl inom hemtjänst som på vård- och omsorgsboenden bör särskild vikt läggas såväl vid själva maten som vid måltidssituationen. Inom hemtjänsten ska äldre alltid kunna välja att få maten tillagad i det egna hemmet istället för att få matlåda. På boenden ska anställda kunna äta med de äldre till reducerat pris.
- 264.** Hjälpt äldre som har varit med om svåra saker. Minnen av krig, flykt och umbäranden finns kvar hela livet och kan komma tillbaka vid hög ålder. Antalet äldre som lider av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) kan förväntas öka. Det är viktigt att personal inom äldreomsorgen är utbildad inom PTSD, och att hjälp finns på den äldres eget språk.
- 265.** Bekämpa ensamheten. När äldre känner sig som mest ensamma kan inte träffpunkter hålla stängt. Det ska finnas aktiviteter, mötesplatser och träffpunkter som håller öppet året runt, även på somrar och storhelger.
- 266.** Modern teknik för tryggare omsorg. Äldre bör få välja om de vill ha nattillsyn digitalt eller genom fysiska besök. Automatiska toaletter och duschar kan stärka självbestämmandet och integriteten.
- 267.** Stimulera fysisk aktivitet bland äldre. Det ska vara lätt och roligt att röra på sig, såväl på äldreboendet som på utegymmet. Arbetet med hälsofrämjande insatser måste ske ambitiöst och tillsammans med civilsamhället och landstinget.

- 268.** Bevara valfriheten. Regeringen föreslår i praktiken ett förbud för privata hemtjänstföretag och äldreboenden. Liberalerna kommer alltid att försvara äldres rätt att välja. Valfrihet måste gå hand i hand med tuffa kvalitetskontroller.
- 269.** Stärk kvaliteten. Oseriösa utförare ska kastas ut. Kvalitetsbedömningar måste fokusera mindre på pappersarbete och mer på det faktiska mötet med människan.
- 270.** Gör kommunala söktjänster enklare. Hemtjänst och äldreboenden som finns att välja mellan ska presenteras på ett enkelt och tillgängligt sätt i digital form med sökfunktioner som gör att äldre och anhöriga kan hitta alternativ som passar.

BÄTTRE STÖD TILL UTSATTA ÄLDRE

- 271.** Motverka våld i nära relationer bland äldre. Våld i nära relationer förekommer även bland äldre. All personal i hemtjänsten ska ha utbildning i att uppmärksamma och anmäla våld i nära relationer.
- 272.** Förebygg vräkningar av äldre. Äldre som glömmer bort att betala räkningar ska inte riskera att bli hemlösa om det går att hitta andra lösningar. Stadens bostadsbolag bör inte vräka någon över 75 år utan att ha kontaktat socialtjänsten.
- 273.** Hjälpt äldre ur hemlöshet. Det finns en stor brist på boenden för äldre i hemlöshet eller missbruk. Ett antal boenden särskilt för äldre i hemlöshet måste byggas.

En modern vård. För alla.

Sjukdom och ohälsa inskränker människors frihet. En liberal politik för hälso- och sjukvården syftar till att alla ska ges möjlighet till en så god hälsa som möjligt – både fysiskt och psykiskt. Trygg vård, vård i tid, utifrån vars och ens behov, med möjlighet att välja själv, är nödvändigt för att stärka vår frihet som individer. Liberalerna vill se en modern vård. En vård som gör slut med 1800-talets organisation och 1900-talets teknik.

Vi vill se en vård som är modern i sina tekniska lösningar – smidiga arbetsverktyg för vårdpersonalen och smarta e-tjänster för oss som invånare och patienter, friheten från teknikstrul och friheten att kunna välja hur och varifrån man kontaktar vården. Men också modern på så sätt att alla människor får vård i tid och utifrån sina behov, oavsett bakgrund, utbildning, inkomst eller bostadsort.

Modern vård utgår självklart från vetenskap och beprövad erfarenhet. Den tar såväl den psykiska som den fysiska hälsan på allvar, och ser sambanden mellan kropp, själ och välmående. Att ha ont i själen eller leva socialt isolerad begränsar friheten.

En modern vård organiseras utifrån patientens behov och fokuserar på kvalitet och resultat för varje enskild person. Modern vård tar vara på den skickliga vårdpersonalens höga kompetens och ger dem goda arbetsvillkor och attraktiva arbetsplatser.

En modern vård ger patienterna kontinuitet och trygghet, med en fast läkarkontakt – en samordnare och guide i vården. Äldre, multisjuka ska få en sammanhållen vård och slippa tiotals vårdkontakter utan samordning. Den moderna vården är viktigast för personer med störst vårdbehov. Men tryggheten är en frihet för oss alla.

I den moderna vården får människor hjälp i tid – ingen ska behöva leva med sjukdom eller få sin sjukdom i onödan förvärrad av orimliga väntetider.

Och i en modern vård är det självklart att den enskilda människan har stor frihet att välja – medicinska beslut tas av professionen men var och av vem vi ska få vård ska i så stor utsträckning som möjligt vara upp till individen.

TRYGGHET OCH TILLGÄNGLIGHET FÖR PATIENTERNA

274. Fast husläkare för ökad trygghet. Alla ska ha rätt till en egen, namngiven, fast husläkare. För den som har stora behov med många inblandade vårdgivare ska husläkaren fungera som en samordnare och ta helhetsansvaret för sin patient. Målet är att erbjuda fast husläkare till alla, med prioritet för äldre med flera sjukdomar.

275. Sammanhållen vård och omsorg för äldre. Äldre är vårdens vanligaste patienter. Individens behov ska vara vägledande, inte offentlig sektors organisatoriska gränser. En äldre patient ska därför kunna välja en enda utförare för detta samlade uppdrag – hemtjänst, hemsjukvård och geriatrik – i en gemensam vårdform, oavsett om det är kommunen eller landstinget som är ansvarig.

Gräddfil till geriatriken. Geriatriken är den specialiserade äldresjukvården. Äldre ska inte behöva komma till sjukhusens akutmottagningar om det inte är nödvändigt.

Ambulanspersonalen ska efter en bedömning av hälsotillståndet kunna köra patienten direkt till geriatriken för att undvika onödiga omvägar via en akutmottagning eller närakut.

- 276.** En köfri sjukvård. Sverige behöver en ny, modern kömiljard. Alliansregeringens kömiljard bidrog till kraftigt kortade köer. Med den rödgröna regeringen har vårdköerna fördubblats i Sverige sedan 2014. Även om läget är betydligt bättre i Stockholm behövs en ny, uppdaterad kömiljard som även omfattar återbesök och rehabilitering för långvarigt och kroniskt sjuka.
- 277.** Digital vårdgaranti för patienterna. Patienten ska inte bara kunna välja vårdgivare, utan också välja hur man vill besöka vården. Vården ska vara enkel att nå, oavsett om man väljer att använda webben, en app, ett videomöte, telefonsamtal eller vanligt besök. Fler digitala tjänster ska införas för att bättre anpassa vårdmötet efter olika människors behov, och frigöra tid för de som inte vill eller kan använda digitala tjänster. Möjligheterna att få remiss till nödvändig specialistvård ska inte skilja sig åt beroende på om man kontaktar sin husläkare eller använder en digital tjänst.
- 278.** Låt patienten välja. Bygg ut vårdval till att omfatta fler vårdområden. Detta för att stärka patientens ställning ytterligare. Landstinget och länets kommuner ska samarbeta för att eftersträva gemensamma lösningar för ökad valfrihet i vård och omsorg, exempelvis för äldre.

BÄTTRE VILLKOR FÖR VÅRDPERSONALEN

- 279.** Utbilda fler husläkare. Sverige behöver fler specialister i allmänmedicin, som kan arbeta som husläkare. Behovet är ännu större i och med att vi ska erbjuda alla en fast husläkare. Vi ökar antalet ST-platser (utbildningstjänster för blivande specialisläkare) och avsätter medel för utbildning av fler allmänspecialister till vårdcentralerna.
- 280.** Satsa på sjuksköterskorna. Utbildning, erfarenhet och ansvar ska löna sig. Sjuksköterskor måste få möjlighet att göra karriär och få en god löneutveckling. Ingångslönerna är inte problemet, men det behövs större motiverade löneskillnader. Vi föreslår en satsning på karriärtjänster för specialistsjuksköterskor och utbildningstjänster för blivande specialistsjuksköterskor, jämförbara med läkarnas ST-tjänster.
- 281.** Mindre byråkrati, mer vård. Ålderdomliga och osammanhängande IT-system är en av de viktigaste förklaringarna till en stressig arbetsmiljö och personalbrist när värdefull vårdtid förloras på grund av teknikproblem, administration och byråkrati. Liberalerna har drivit igenom den största satsningen någonsin för att befria vårdpersonal från uråldriga IT-system och införa moderna digitala stöd som ger en säkrare och effektivare vård.
- 282.** Avlasta vården med fler undersköterskor och vårdbiträden. Sjuksköterskorna har blivit fler men arbetar ofta delvis med fel saker, som inte kräver deras fleråriga högskolekompetens. Undersköterskorna måste bli fler, och vårdbiträden, som nästan har försvunnit, måste återinföras i vården.

Idrott, hälsa och goda förutsättningar för en värdefull fritid

I Liberalernas Stockholm ska det vara lätt att idrotta. Det ska finnas god tillgång till idrottsanläggningar i hela staden. Ett växande Stockholm kräver höga ambitioner vad gäller att bygga nya, och bygga ut befintliga idrottshallar, simhallar och konstgräsplaner.

Den rödgrönrosa majoriteten har, som alltid när det gäller att stötta privata alternativ, intagit en njugg inställning till att överlåta drift av idrottsanläggningar till externa aktörer. Många företag och föreningar är beredda att bidra och skjuta till medel för fler anläggningar och detta bör staden uppmuntra.

Förutsättningarna för att utöva idrott ska vara jämlika mellan flickor och pojkar, och kvinnor och män. Statistik nedbrutet på kön ska fortsatt redovisas för idrottsinvesteringar, och jämställda investeringar eftersträvas.

Våld och hot under och i samband med idrottsevenemang är oacceptabelt. Alla måste kunna gå på idrott utan att känna otrygghet. Stockholm har idag stora problem med supportervåld, otrygghet i samband med matcher och brottslighet som är kopplad till idrott och matcher. Arbetet mot supportervåld måste vara en prioritet och bedrivas i nära samverkan med föreningar och polisen.

Stockholm lider av en stor brist på idrottsanläggningar, och utbyggnadstakten måste öka. När nya stadsdelar byggs är det avgörande att idrotten finns med på ett tidigt stadium. När idrottsytorna tas i anspråk för byggnation måste alternativ alltid hittas. Förutsättningarna för både bredd- och spontanidrotten ska förbättras.

- 283.** Låt föreningslivet driva idrottsanläggningar. Det finns en kraft i det ideella engagemanget i Stockholms föreningsliv som berikar staden och erbjuder meningsfulla aktiviteter. Föreningslivet ska uppmuntras att öka sina intäkter genom att driva näringsverksamheter i de kommunala anläggningarna. Kommunen ska inte konkurrera med privata verksamheter som gym och kaféer.
- 284.** Idrottspolitikerna ska genomsyras av ett tydligt jämställdhets- och HBT-perspektiv. Traditionellt sett har manligt idrottande premieras och tilldelats större offentligt stöd. Vilken könsidentitet majoriteten av idrottsutövare har inom en viss idrott ska inte påverka det offentliga anslaget. Staden ska genuscertifiera sina anläggningar.
- 285.** Förnya bokningssystemet för stadens idrottshallar. Det ska vara lätt att boka idrottshallar. Bokningssystemet för idrottshallar är föråldrat och måste bli enklare och mer pålitligt och ge föreningar och privatpersoner utökad möjlighet att boka lediga tider.

- 286.** Motverka huliganismen. Att många idrottsevenemang anses otrygga och att det ofta förekommer hot, våld och trakasserier på större matcher måste aktivt motverkas. Vi är för ett maskeringsförbud på stadens arenor och att staden tar fram ett handlingsprogram mot läktarvåld och huliganism.

PLANERA FÖR MER IDROTT

- 287.** Stadsplanera för fler idrottsmöjligheter. När Stockholm växer behövs det i ett tidigt stadium planeras för idrottshallar och andra idrottsanläggningar. Det ska finnas säkra cykelvägar, trygga motionsspår och utomhusgym.
- 288.** Staden ska prioritera spontanidrott. Det finns många tomma och oanvända platser i stadsrummet, exempelvis under stora broar. Övergivna industrilokaler och andra byggnader kan vara lämpliga att göra om till lokaler för idrottsaktiviteter. Fler ytor ska spolras för spontanskridskoåkning.
- 289.** Mer effektiv användning av idrottsanläggningarna. Idrottsanläggningar ska användas på ett mer effektivt och flexibelt sätt som gör det möjligt för samma anläggningar att komma till stor nytta för Stockholms olika idrottsutövare. Multifunktionella idrottsanläggningar är ett gott exempel god idrottsplanering.
- 290.** Bygg fler simhallar. Antalet elever kommer att öka kraftigt de kommande åren. Därför är det av största vikt att kapaciteten för simning ökar genom att bygga nya simhallar eller bygga ut och rusta upp nuvarande. I vissa fall kan rivning och nybyggnation vara en mer kostnadseffektiv lösning för att modernisera och bygga ut stadens simhallar.
- 291.** Fler kommunala ridhus. Ridning är en av de mest populära idrotterna, och fostrar både viktiga kunskaper och ansvar. Vi vill se att minst ett nytt kommunalt ridhus anläggs i Stockholm.
- 292.** Fler badplatser. Vi vill se fler badplatser centralt. Riddarholmskajen är ett gott exempel på en plats som skulle lämpa sig väl till bad.
- 293.** Elitidrotten måste i högre grad finansiera sin egen verksamhet. Offentligt stöd till idrott och motion ska främst gå till att främja idrottandet bland unga, äldre och föreningar som annars inte har ekonomiska möjligheter att bedriva verksamhet. De aktörer inom elitidrotten som kräver utbyggnad av befintliga och nya arenor ska dela kostnaderna för dessa investeringar.

www.liberalerna.se

info@liberalerna.se

[@liberalerna.se](https://www.instagram.com/liberalerna.se)